

El gust per la lectura

El poema de La rosa als llavis

Joan Salvat-Papasseit

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

SEMINARI
“El gust per la lectura”
1999-2000

Direcció General d’Ordenació Educativa
Servei d’Ensenyament del Català

El poema de La rosa als llavis

Joan Salvat-Papasseit

MONTSERRAT CORRIUS I COLL
CARME VILÀ I COMAJOAN

Tots els textos han estat reproduïts amb l'autorització expressa de les editorials corresponents.

ÍNDEX

Introducció.	5
Orientacions per al professorat	7
1. Objectius	7
2. Continguts	7
3. Orientacions didàctiques	8
I. Joan Salvat-Papasseit, un poeta vital	
1. Vida	13
2. Obra	19
II. L'eix formal	
1. Aspectes formals més externs	29
2. Aspectes mètrics	31
2.1. Tipus de versos	32
2.2. Rima	34
2.3. Ritme	39
2.4. Estrofes i composicions	41
3. Altres aspectes formals	44
3.1. Figures retòriques	44
3.2. Aspectes lingüístics	51
III. L'eix narratiu	
1. L'estructura	57
2. L'acció narrativa	59
2.1. L'inici	59
2.2. El bes	60
2.3. L'abraçada	64
2.4. La unió	66
2.5. L'absència	69
3. La pausa narrativa	73
IV. La crítica i el ressò	79
V. Propostes lúdiques	85
Bibliografia	93
Annexos	
1. Solucionari	99
2. Discografia	109

INTRODUCCIÓ

*El poema de La rosa als llavis*¹ és, des de fa temps, una de les obres més treballades per l'alumnat de secundària. D'una banda, ha estat lectura obligatòria per als estudiants de batxillerat (de l'antic i del modern) i, per tant, els nois i les noies es veuen obligats a examinar-se'n en les proves de selectivitat. D'altra banda, la lectura aïllada de poemes ha estat sempre un recurs que tot el professorat de llengua catalana, en etapes educatives anteriors, ha fet servir o bé per donar a conèixer mostres de la literatura de Salvat-Papasseit o bé per introduir la poesia com a gènere literari.

Ens trobem davant d'una obra sobre la qual hi ha abundant bibliografia. Els assaigs que han escrit especialistes i crítics literaris, des del moment de la seva publicació fins a l'actualitat, posen a l'abast de qualsevol persona interessada una gran i variada quantitat d'interpretacions dels poemes, que poden servir com a base fonamental de l'estudi d'aquesta obra.

El material que us presentem té per objectiu donar a conèixer *El poema de La rosa als llavis* tot plantejant un seguit d'exercicis amb una clara finalitat didàctica: treballar els aspectes formals, comuns o diferents, del conjunt de poemes i estudiar-ne el contingut a partir de preguntes d'interpretació (per a la qual cosa pot ser útil la lectura de la bibliografia que comentàvem anteriorment) i de deducció, perquè els alumnes meditin i entenguin el contingut de l'obra i puguin, també, analitzar els poemes individualment o en grup.

Aquest dossier consta de cinc parts. En la primera, **Salvat-Papasseit, un poeta vital**, hi trobareu propostes didàctiques sobre la vida i l'obra del poeta. Una gran part d'aquests exercicis impliquen la lectura d'altres poemes de l'autor i pretenen ressaltar aspectes de la seva obra que l'alumnat podrà, després, apreciar amb més detall quan estudiï el poemari que treballem.

La segona part, **L'eix formal**, repassa els aspectes mètrics i lingüístics d'*El poema de La rosa als llavis*. Hem optat per presentar abans la forma que el contingut perquè pretenem que l'alumnat "miri" els poemes —que no requereixen, encara, una lectura aprofundida— gairebé com si fossin quadres i en conegui els aspectes formals. Els exercicis d'aquesta part provocaran una lectura parcial però repetida dels poemes que, posteriorment, fructificarà en una millor anàlisi del contingut.

Aquesta part es pot treballar també aïlladament; si un professor vol introduir el gènere literari de la poesia (recompte sil·làbic, tipus d'estrofes, etc.), podrà trobar-hi exercicis per practicar els recursos formals dels poemes (sempre, és clar, a partir d'aquesta obra de Salvat-Papasseit). Per a aquell alumnat que ha d'aprofundir en el coneixement d'*El poema de La rosa als llavis*, el professor disposarà de propostes didàctiques específiques: exercicis que presenten problemes i reptes en la solució perquè l'alumnat que ja té coneixement de la forma pugui ampliar i analitzar la complexitat i varietat formal d'aquest conjunt de poemes.

¹ Mantenim la majúscula interna que hi havia en el títol de la primera edició del llibre (i que mantenen les edicions a cura de Joaquim Molas). Quant als títols dels poemes, els escrivim entre cometes (en rodona quan el poema té títol; en cursiva, quan no en té i reproduïm el de l'índex).

El fil argumental l'abordem en la tercera part, **L'eix narratiu**. En aquesta part del dossier plantejem més exercicis d'interpretació que no pas de creació, ja que si no s'aprofundeix en l'obra es corre el risc de no entendre-la. Per aquest motiu, hem procurat equilibrar el nombre d'exercicis i treballar més a fons el poema o els poemes centrals de cadascun dels apartats.

La quarta part, **La crítica i el ressò**, pretén sensibilitzar els alumnes sobre la necessitat de consultar diferents fonts bibliogràfiques per tal d'adquirir i interioritzar uns criteris sobre aquesta obra poètica, alhora que copsen la importància de l'autor dins de la història de la literatura catalana.

La cinquena part, **Propostes lúdiques**, serveix com a cloenda del material didàctic. Consta d'uns jocs lingüístics que alhora entretindran i continuaran formant els alumnes que hagin treballat bé les activitats convencionals.

Finalment, hi trobareu dos **annexos** que complementen el dossier. D'una banda, un solucionari parcial, que facilitarà la tasca del professorat. D'altra banda, una relació de discos que contenen poemes musicats o recitats de Salvat-Papasseit, sobre la qual hem basat alguns exercicis. A partir d'aquesta discografia i en funció del temps i dels discos de què pugui disposar, el professorat podrà organitzar altres activitats.

Per a la confecció d'aquest dossier hem utilitzat *Poesies completes*, a cura de Joaquim Molas (Barcelona: Ariel, 1991⁷ i 1997⁸). Tot i que per a la majoria d'exercicis n'hi ha prou amb una obra que contingui només les composicions d'*El poema de La rosa als llavis*, per a alguns altres cal consultar *Poesies completes* (i en dos exercicis, cal consultar una determinada edició).

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

Aquest dossier s'adreça a l'alumnat de batxillerat que té com a lectura obligatòria *El poema de La rosa als llavis*. Les parts en què s'ha estructurat permeten treballar, també, en altres etapes educatives, de manera independent, tant els recursos formals de la poesia com alguns poemes aïllats.

1. Objectius

1. Reconèixer i explicar els recursos fònics, lèxics i semàntics dels poemes que componen *El poema de La rosa als llavis*.
2. Interpretar i relacionar els recursos lèxics i semàntics amb el significat global de l'obra.
3. Analitzar i identificar els principals tipus d'estrofes i de composicions poètiques que apareixen en l'obra.
4. Identificar l'eix temàtic i els motius secundaris dels poemes que es llegeixen.
5. Explicar el fil argumental i comprendre el significat global dels poemes.
6. Definir i explicar el tema i estructura d'un cal·ligrama.
7. Treballar en petits grups per tal d'afavorir la deducció i la discussió entre els participants.
8. Consultar bibliografia sobre Salvat-Papasseit i situar-lo en el context històric i social en què va viure.
9. Relacionar dades de la vida del poeta amb el contingut dels poemes.
10. Obtenir i processar informació sobre els moviments literaris, pictòrics i culturals que influïren en l'autor. Retenir-ne les dades bàsiques.
11. Relacionar el missatge dels poemes comentats amb experiències o interessos personals.
12. Valorar, d'acord amb un criteri personal i sota un punt de vista crític, les aportacions de la lectura dels poemes.
13. Exposar oralment davant la classe aspectes relacionats amb la forma i el contingut dels poemes.
14. Incrementar la sensibilitat cap a la poesia com a instrument per manifestar emocions.

2. Continguts

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. Joan Salvat-Papasseit: biografia i producció poètica.
2. L'obra *El poema de La rosa als llavis*: la mètrica i versificació, les composicions i les estrofes, els recursos lingüístics, l'estructura i l'acció narrativa.

Procediments

1. Lectura expressiva d'un poema.
2. Lectura comprensiva d'un poema.
3. Detecció dels elements fònics, lèxics i semàntics més significatius.
4. Identificació de les idees bàsiques d'un poema.
5. Anàlisi i interpretació dels textos poètics.
6. Definició i interpretació del significat global de l'obra.
7. Identificació dels recursos literaris emprats en els poemes, principalment les figures retòriques.

8. Comparació de textos, analitzant-ne les similituds i les diferències temàtiques.
9. Recerca d'informació en fonts bibliogràfiques. Síntesi de la informació.
10. Aplicació de coneixements d'altres àrees del currículum.
11. Producció de textos a partir de la imitació, la interpretació i la crítica literària.

Valors, normes i actituds

1. Adquisició de l'hàbit de llegir poesia.
2. Actitud positiva envers les manifestacions literàries de caràcter líric.
3. Interès per l'obra poètica de Joan Salvat-Papasseit i, més concretament, per *El poema de La rosa als llavis*.
4. Desenvolupament de la capacitat crítica.
5. Interès per l'expressió personal curosa, tant oral com escrita.
6. Participació en les activitats de classe (individualment o en grup) i realització acurada de les propostes didàctiques presentades.
7. Formació de criteris personals mitjançant la recerca bibliogràfica, la interpretació personal i la discussió col·lectiva.
8. Predisposició per a l'intercanvi de criteris i opinions personals.

3. Orientacions didàctiques

Per a l'ensenyament-aprenentatge

Per endinsar l'alumnat en la lectura d'*El poema de La rosa als llavis* i donar-li les eines que necessita per fer-ne una bona interpretació, cal que observi dades de la biografia de Salvat-Papasseit (interessos, conviccions, malaltia...) i de la seva obra poètica (formes, temes...). És necessari, també, que conegui els principals recursos literaris que pot trobar en una composició poètica, per tal de poder analitzar els aspectes formals de l'obra.

Cal que el professorat expliqui la noció d'eix narratiu, sense oblidar les nocions d'eix temàtic i dels motius secundaris que apareixen en tots els poemes, ja que la suma d'aquests conceptes permetrà a l'alumnat entendre globalment l'obra.

Per incidir en aquesta comprensió global, les activitats que proposa el dossier estan estructurades seguint un ordre lògic. Les que apareixen en l'apartat de la vida i l'obra del poeta, per bé que no són imprescindibles per analitzar *El poema de La rosa als llavis* i fins i tot es poden treballar posteriorment, orienten sobre la sensibilitat i els temes vitals que el poeta vol transmetre i que trobarem reflectits en aquesta obra. Les activitats que figuren en l'apartat d'aspectes formals permeten augmentar la capacitat d'anàlisi, i les proposades per a l'acció narrativa i la crítica permeten donar una visió de conjunt de l'obra i interpretar-ne els aspectes més significatius.

Com que la presència d'elements simbòlics és constant, algunes de les propostes didàctiques estan encaminades a resoldre totes les referències simbòliques que hi apareixen: personatges, amor, món vegetal... La complexitat simbòlica provoca la necessitat de llegir determinats poemes unes quantes vegades per tal de copsar-ne tots els detalls i anar descobrint què s'amaga darrere l'abstracció.

Tots els apartats de què consta aquest dossier presenten propostes didàctiques amb finalitats diverses o diferents graus de dificultat. El professorat ha de plantejar-se una

gradació adequada d'aquests materials i seleccionar els que puguin atraure més el seu alumnat.

Algunes propostes s'han de realitzar en grup. Aquests exercicis pretenen estimular el treball col·lectiu i que l'alumnat es vegi obligat a interpretar, a discutir i, sobretot, a redactar conjuntament amb altres companys aspectes de l'obra i així ampliar-ne el coneixement. Som conscients que el volum de feina que aquesta resolució implica és considerable, però cada professor pot inclinar-se per treballar col·lectivament aquells aspectes que cregui més convenients reforçar.

Determinats exercicis s'haurien de resoldre oralment. La recitació i l'audició són bàsiques per entendre alguns aspectes formals de la poesia i també és aconsellable introduir la discussió al voltant d'un poema perquè l'alumnat pugui especular i deduir-ne el significat.

També hi ha incloses activitats interdisciplinàries, les quals obligaran l'alumnat a aplicar coneixements d'altres àrees curriculars, com ara el dibuix o la música. Així mateix, serà obligada la consulta en diccionaris, enciclopèdies, diccionaris de termes literaris, manuals de botànica, etc.

Per a l'avaluació

A l'hora d'establir criteris per a l'avaluació hem de tenir present que l'alumnat, en l'educació secundària obligatòria, ha assolit els objectius de reconèixer els principals aspectes formals que configuren tota obra poètica, com ara els recursos literaris, lingüístics, etc. També coneix les principals característiques de l'obra de Salvat-Papasseit, però desconeix el contingut concret d'aquesta obra.

Per tant, per a l'avaluació inicial pot ser útil preparar amb una certa cura un qüestionari per tal d'explorar els coneixements previs de l'alumnat sobre els aspectes formals de la poesia, la figura de Salvat-Papasseit i els aspectes bàsics d'*El poema de La rosa als llavis* (tant pel que fa a la forma com al contingut).

La pauta de l'avaluació formativa s'adaptarà a les dificultats específiques que planteja l'estudi de la poesia i estarà centrada en la comprensió progressiva de les activitats plantejades en el dossier i en la resolució dels exercicis que es proposen en els diferents apartats.

En coherència amb els objectius proposats anteriorment, l'avaluació sumativa es realitzarà, bàsicament, seguint dos criteris. En primer lloc, es tindrà present la capacitat de l'alumnat a l'hora d'analitzar formalment un poema o d'interpretar-ne el contingut (total o parcial), i l'habilitat per elaborar una crítica documentada bibliogràficament. En segon lloc, es valorarà la competència que es demostrï a l'hora de relacionar qualsevol poema amb trets de la vida i obra de l'autor o amb trets del corrent literari a què pertanyi. Per tant, qualsevol comentari de text que reculli els aspectes anteriors pot ser de gran utilitat.

I. JOAN SALVAT-PAPASSEIT, UN POETA VITAL

1. VIDA

Tot i que no és imprescindible conèixer la vida d'un autor si volem analitzar la seva obra, en el cas de Joan Salvat-Papasseit és aconsellable, perquè vida i obra tenen molta relació.

1. En grup, repartiu-vos diverses aproximacions biogràfiques a Joan Salvat-Papasseit i llegiu-ne una cada un dels membres del grup. Us proposem unes quantes aproximacions biogràfiques:

- “Esbós per a una biografia de Joan Salvat-Papasseit” (dins *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits*), de Tomàs Garcés;
- “Cronologia” (dins *Poesies completes*), de Joaquim Molas;
- “Joan Salvat-Papasseit” (dins *Cinc poetes*), de Joan Teixidor;
- “Introducció a la vida i obra de J. Salvat-Papasseit” (dins *Joan Salvat-Papasseit*), d'Àngels Cardona;
- “Vida i obra de Joan Salvat-Papasseit” (dins *Antologia poètica*, de Joan Salvat-Papasseit), de Josep Borrell;
- l'entrada corresponent de la *Gran Enciclopèdia Catalana* o d'una altra enciclopèdia.

Després, també en grup, redacteu una biografia de Salvat-Papasseit (d'uns 300 mots), que segueixi l'esquema següent:

- infantesa,
- el compromís polític de la primera joventut i les primeres obres en castellà,
- el canvi de llengua i els primers poemes en català,
- els darrers llibres de poemes, i la malaltia i la mort.

2. Joan Salvat-Papasseit ha estat definit sovint pel seus biògrafs com una persona vital, entusiasta..., tot i que la seva vida no va ser fàcil ni plàcida. En grup, feu una llista d'episodis (de la infantesa, relacionats amb la família que forma un cop casat i de la salut) que en la majoria de persones provocarien reaccions de pessimisme, de tristesa, etc.

3. Segons Tomàs Garcés *el guionet que uneix els seus cognoms és [...] una iniciativa personal del poeta*:

- Heu trobat en la seva biografia alguns amics que, com diu també Garcés, potser el van inspirar per unir els dos cognoms? Quins?
- Altres escriptors, pintors, etc. també uneixen els dos cognoms amb un guionet. Citeu-ne alguns.

4. La biografia de Salvat-Papasseit és bastant diferent de la d'altres poetes contemporanis. Contraposeu alguns aspectes de la vida de dos poetes: Salvat-Papasseit i J.V. Foix i completeu el quadre següent. Si us cal, busqueu a la *Gran Enciclopèdia Catalana* un resum biogràfic de J.V. Foix i demaneu les dades que us faltin sobre aquest últim poeta al professor o professora:

Joan Salvat-Papasseit	Dades biogràfiques	J.V. Foix
-----------------------	--------------------	-----------

	Any de naixement i de mort	
	Quants anys tenia quan va morir?	
	Pertanyia a una classe social alta o baixa?	
	Va anar a l'escola? Va seguir estudis superiors? Va estudiar a la universitat?	
	Per guanyar-se la vida, va fer un sol ofici o bé molts de diferents?	
	Va tenir compromís polític? En cas afirmatiu, quines conseqüències va tenir aquest compromís?	
	Es va casar? Va tenir fills?	
	Va patir malalties greus?	
	Va patir dificultats econòmiques?	

5. J. V. Foix va escriure un text en què vincula el record de Salvat-Papasseit amb la pluja (com va fer també en un poema que li va dedicar, que veurem més endavant). Llegiu el text i responeu, després, les preguntes que se us plantegen:

Plovia a bots i barrals, quan, a quarts d'una, entrava a les Laietanes per si hi havia En Salvat-Papasseit, que em sol guardar tot de revistes italianes i franceses d'avançada que rep amb enganyosa regularitat. [...] Quan En Salvat m'ha vist que plegava el paraigua, ha rigut, sorneguer, i m'ha dit burgès. Sosté que el paraigua és el símbol del règim capitalista i de la banca internacional. És l'aixopluc, diu ell, dels qui gaudeixen amb la mullena d'altri: l'art i la literatura que la burgesia ha aconseguit de donar a la comunitat dels homes és una poesia i una pintura de paraigua, això és, d'aixopluc i amb barnilles. [...] Ha afirmat, categòricament, que ell i els futuristes de tota jeia prefereixen mullar-se per tal com dignifiquen així llur condició proletària i progressista. Si de cas, ha dit, preferiríem un ample para-sol de colors violentes i provocatives i amb campanelles de boc a la punta flexible de les varetes. Hem rigut tots dos, [...] m'ha agafat el paraigua, l'ha girat al revés, barnilles enlaire com si una folla ventada l'hagués bufat, hi ha penjat, al revés de la virolla, un número de "Un Enemic del Poble" i amb veu dolça i apagada m'ha dit: "Potser teniu raó; potser sí que alguns d'aquests italians són uns dannunzians ressagats i tots plegats hauríem d'inserir-nos a la pròpia originalitat. El meu futurisme, doncs, és aquest". I imitant un dels grotescs protagonistes que dialoguen en els dibuixos d'En Xavier Nogués, ha sortit, paraigua en mà i enlaire, de darrere el taulell. I ha fet quatre passes tot rient manyac i inofensiu. Jo i un amic i correligionari seu en el falansteri pairal l'hem aplaudit, joiosos. [...] Ja a la porta, m'ha dit: "Aquests burgesos que us lleveu a les onze i veniu a prendre el sol de migdia al Passeig de Gràcia no podeu entendre els qui anem a hora fixa a aguantar la pluja amb la gira del coll del gec enlaire per no pelar-nos de fred." No li he dit, és clar —no m'agrada defensar-me si no és espiritualment urgent—, que

precisament aquell dia m'havia llevat a les quatre del matí i que havia fet les meves vuit hores manuals, agres i dures, i descaradament extrapoètiques. Puix que jo carregó, jove com sóc, amb fresca esportivitat i damunt meu totes les llegendes. Sobretot si me les penja un company pur i excepcional com és ara En Salvat-Papasseit, de les Laietanes, poeta.

J.V. Foix, *Catalans de 1918*

- a) J.V. Foix segurament va escriure aquest text el 1919, tot i que es va publicar molt més tard. Com que la trobada que explica es va produir el març 1919, digueu quants anys tenien els dos protagonistes el dia de la trobada.
 - b) Quines dues classes socials es comparen en el text anterior? Quin objecte serveix per contraposar-les?
 - c) Com es guanyaven la vida els dos poetes en el moment de la trobada? Quin dels dos treballava en una feina més relacionada amb la literatura?
6. Feu per escrit, en un text al voltant dels 150 mots, un retrat literari de Salvat-Papasseit. Us podeu inspirar en els resums biogràfics que heu llegit per fer els exercicis anteriors i en els fragments següents:

Vaig néixer el dia 16 de maig del 1894. Pocs dies després era batejat a l'escola de Santa Madrona. [...] En fer-me cristià, el capellà va dir-los als qui em duïen: "Nat amb aigua obstinada, morirà en foc potser..." Aquesta predicció mai no ha tingut tranquil·la la meva pobra mare. Als dotze anys jo era pur com no pot repetir-se: el meu destí l'Església. Als vint anys, dolorit, cristià i socialista, jo veia Montjuïc talment com un afront que calia passar. Un llibre en espanyol, Humo de fábrica, Un enemic del poble, són les darreres flames. [...] Encara no he escrit mai sense mullar la ploma al cor, esbatanat.

Sóc, com a home de lletres, d'imaginació escassa, més aviat elemental; tot ho he vist i viscut. [...] Però em sé una aristocràcia d'esperit, que es pot alçar dels límits de la Universitat que no m'aixoplugava. [...]

Amo l'art i els artistes, i les obres inútils dels artistes. Aspiro a una obra inútil que es doni de consol als homes rics, sense la democràcia que confon l'home ric amb l'home de diner, l'artista amb el cavall.

Mai no he tingut fortuna, ni mai no la tindrè. Però la joia és meva, perquè la sé sentir, professió de Poeta que sóc. Segons la predicció, la mort em prendrà amb foc, perquè un foc interior em consum. [...] Em planyo que la glòria no sigui una donzella que hom pugui estrènyer als braços.

Joan Salvat-Papasseit

Jo no vull allistar-me sota cap bandera. Són el ver distintiu de les grans opressions. Àdhuc el Socialisme n'és una nova forma d'opressió, perquè és un estat nou seguidor de l'Estat. Seré el glossador de la divina Acràcia, de l'Acràcia impossible en la vida dels homes, que no senten desig d'una vida millor.

Hi ha joves de vint anys que en volen dir setanta. Jo ara en tinc vint-i-tres que no passen de deu.

Joan Salvat-Papasseit

“Un tret molt curiós d’en Salvat-Papasseit, i que no era altra cosa que un reflex del seu esperit selecte, era la gran cura amb què tractava els llibres que llegia. Un llibre a les seves mans, per vulgar que fos, esdevenia una joia. L’amanyagava, el fullejava suaument, tant, que una vegada llegit semblava més nou que abans de comprar-lo.

[...]

Aquesta pulcritud amb els llibres s’estenia naturalment a tots els actes de la seva vida, àdhuc en el parlar i en el vestir; malgrat la misèria que patia, calladament, la seva vestimenta era impecable i mai no s’hi veia una taca, ni gens de pols”.

Emili Eroles

En Salvat-Papasseit era, però, un optimista; tenia la tomba a tres passes, i pensava en la vida, i creia en la vida desesperadament.

[...]

Si entre els nostres homes d’esperit, entre els nostres abnegats treballadors de la ploma hi ha un cas heroic, impressionant de debò, aquest cas serà la vida i l’obra del poeta Salvat-Papasseit.

Josep M. de Sagarra

Quan el vaig conèixer era un xicot molt tètric; semblava un jove insatisfet. Tots els gorkians, tots els anarquistes literaris, eren el mateix. Però a mesura que la seva presència al Faianç l’obligà —almenys externament— a deixar les seves vociferacions socials a segon terme i a obsessionar-se per les qüestions literàries, es tornà més divertit. En aquest procés anà perdent la pedanteria jovenívola. [...] Es tornà una persona molt agradable. [...] Salvat esdevingué un excel·lent company.

Josep Pla

7. Els primers escrits que publicà Salvat-Papasseit eren en castellà:

- a) Expliqueu les causes per les quals creieu que no començà escrivint en català.
- b) Dateu exactament el moment del canvi de llengua literària de Salvat-Papasseit.
- c) Confegiu un text breu (d’uns 100 mots) explicant aquest canvi de llengua. Hi podeu incloure tant les conclusions dels exercicis anteriors com el contingut dels textos que reproduïm:

Em diu l’Eroles que va ser ell qui va empènyer Salvat a escriure en català.

Tomàs Garcés

Ben aviat el meu amic i en Salvat-Papasseit es van separar d’aquell periòdic tan estrafolari, que no tan sols no donava cap diner, sinó que significava un risc constant d’anar a la presó. Salvat havia ja descobert amb astorament que era poeta i que escrivia millor el català que el castellà.

Emili Eroles

Aquesta transformació es produí a mesura que anà deixant (en l’escriptura) el castellà, que fou l’idioma literari de la seva extrema juvenesa, per adoptar un català ple de naturalitat i desproveït de tota petulància acadèmica. El fet li costà un gran esforç, perquè les seves lectures d’adolescent, totes en castellà, que féu amb una gran avidesa, el castellanitzaren fins al moll de l’os. L’adopció del català li provà

positivament, li donà una visible salut mental que per desgràcia no estigué mai d'acord amb la seva migrada salut física. Positivament, es rejoyení.

Josep Pla

8. Completeu el quadre següent:

Any	Vida i obra de Joan Salvat-Papasseit	Esdeveniments culturals	Esdeveniments socials i polítics
1894	Neix a _____.		Execució d'anarquistes a Montjuïc.
1901	_____, fogoner de vaixell, mor d'accident a alta mar. Resideix a l'Asilo Naval Español fins al 1906, instal·lat en una corbeta, al _____ de Barcelona.	<i>Els sots feréstecs</i> , de _____. _____.	Fundació de la Lliga _____.
1907	Fa d'aprenent d'adroguer, d'escultor, de vigilant nocturn al moll, etc.	<i>L'auca del senyor Esteve</i> , de _____. Creació de l'Institut _____.	
1909		F. T. Marinetti redacta el primer manifest _____.	_____: revolta antimilitarista i anticlerical que esclata a Barcelona.
1911	Coneix Daniel Cardona, Joan Alavedra i altres, amb els quals funda el grup Anti-flamenquista Procultura.	<i>La Ben Plantada</i> , d'_____. Creació de la Secció _____ de l'Institut d'Estudis Catalans.	_____ de la CNT.
1913	Assisteix a les classes de Jordi Rubió als Estudis Universitaris Catalans.	<i>A la recerca del temps perdut</i> , de _____. Publicació de les "Normes _____" de l'Institut d'Estudis Catalans, confegides bàsicament per _____.	
1914	Ingressa a la "Juventud Socialista", però de seguida es desenganya de la política. Comença a col·laborar en la premsa revolucionària.		Constitució de la _____ de Catalunya. Començament de la _____ Mundial.

1915	Col·labora a la revista <i>Sabadell Federal</i> .	_____, de J. M. Junoy. _____, de J. Folguera.	
1916	És condemnat a dos mesos i un dia de presó per un article a <i>Los Miserables</i> .	<i>La metamorfosi</i> , de F. Kafka. <i>Introducció a la psicoanàlisi</i> ,	

	Coneix el pintor _____ _____.	de _____.	
1917	Organitza la secció de llibreria de les Laietanes. Apareix _____ (fins al 1919).	_____, de J. Folguera. Publicació del _____ _____ de l'Institut d'Estudis Catalans.	Revolució d'octubre a _____.
1918	_____ amb Carme Eleuterio. Estada a Sitges. Edita _____ (recull d'articles). Publica <i>Arc-Voltaic</i> .	<i>Calligrammes</i> , de _____ _____. <i>La ciutat d'ivori</i> , de Guerau de Liost.	S'acaba la _____.
1919	Neix la seva primera filla, Salomé. Primera crisi d'una _____ _____ pulmonar. Publica _____.	<i>Primer llibre d'estances</i> , de _____. Comencen a publicar-se les <i>Converses Filològiques</i> , de _____.	
1920	Publica el manifest "Contra els poetes amb minúscula. Primer manifest futurista català". Publica poemes en _____ _____ a la revista avantguardista <i>Grecia</i> .	<i>Poesies</i> , de J. Folguera. _____, de J. M. Junoy.	
1921	Estada a Cercedilla per guarir-se de la _____ _____. Edita la revista <i>Proa</i> . Publica articles a _____ _____, sota el títol genèric <i>La ploma d'Aristarc</i> . Publica _____ _____.		
1922	Neix la seva segona filla, Núria. Publica _____ i _____.	<i>Vint cançons</i> , de T. Garcés. <i>Ulisses</i> , de _____.	Marxa de _____ sobre Roma.

1923	Publica _____. Inici de les proses <i>Els nens de la meva escala</i> .	Creació de l'editorial Fundació Bernat Metge.	
1924	Mor la seva filla Núria. Mor a _____.	<i>Manifeste du surréalisme</i> , d'_____. Es prohibeixen els Jocs _____ i l'ensenyament del català.	Dictadura de _____.

1925	Apareix, pòstumament, _____. _____.	<i>El cor quiet</i> , de _____. _____.	Supressió de la _____. _____, que no funciona des de 1923.
------	--	---	--

2. OBRA

1. Els primers passos literaris de Salvat-Papasseit estan lligats a la ideologia marxista a què es va adscriure en els primers anys de joventut. Digueu amb quin nom signava les seves proclames revolucionàries i en quins mitjans de comunicació les publicava.

2. Un cop abandonat el marxisme, la seva militància revolucionària va passar per la difusió de l'Avantguarda. Busqueu informació sobre aquest moviment, els diferents “ismes” que l'integraren (sobretot el futurisme i el cubisme) i els principals artistes europeus que en formaren part.

3. A Barcelona, al voltant dels anys vint, s'hi aplegà un variat nucli d'artistes avantguardistes que s'oposaren als moviments estètics i literaris que imperaven a Catalunya i difongueren els postulats de l'Avantguarda. Busqueu a la *Gran Enciclopèdia Catalana* informació sobre les disciplines artístiques que conrearen els personatges següents i classifiqueu-los a la columna corresponent del quadre:

Josep Maria Junoy
Sebastià Gasch
Joaquim Torres-García
Josep Obiols
Josep Maria López-Picó

Joaquim Folguera
Rafael Barradas
Sebastià Sánchez Juan
Xavier Nogués

Poetes	Pintors o dibuixants	Crítics d'art

4. Salvat-Papasseit es considerà un poeta compromès amb l'Avantguarda, moviment que contribuï a difondre des de les pàgines d'algunes revistes literàries. Per grups, consulteu la *Història de la literatura catalana* (volum 9) i *La literatura catalana d'Avantguarda*, de Joaquim Molas, i el llibre *Salvat-Papasseit avantguardista*, de Ferran Gadea. Seguidament, empleneu les fitxes següents de les revistes més representatives del moment i doneu a conèixer la informació obtinguda a la resta de la classe:

<i>Trossos</i>	<i>Un enemic del poble</i>
Data de sortida:	Data de sortida:
Lloc de publicació:	Lloc de publicació:

Periodicitat:
Números publicats:
Fundadors:
Director:
Col·laboradors:
Seccions destacades:
Característiques ideològiques:
Característiques estètiques:
Observacions:

Periodicitat:
Números publicats:
Fundadors:
Director:
Col·laboradors:
Seccions destacades:
Característiques ideològiques:
Característiques estètiques:
Observacions:

<i>Arc Voltaic</i>
Data de sortida:
Lloc de publicació:
Periodicitat:
Números publicats:
Fundadors:

<i>Proa</i>
Data de sortida:
Lloc de publicació:
Periodicitat:
Números publicats:
Fundadors:

Director: Col·laboradors: Seccions destacades: Característiques ideològiques: Característiques estètiques:
Observacions:

Director: Col·laboradors: Seccions destacades: Característiques ideològiques: Característiques estètiques:
Observacions:

5. Des de les pàgines d'aquestes revistes Salvat-Papasseit publicà els seus famosos manifestos. Llegeu en veu alta el primer manifest, “Sóc jo, que parlo als joves”, i contesteu les preguntes següents:

- Amb l’ajut d’un diccionari, digueu què significa el mot *aforisme*.
- Raoneu sobre el fet que aquests manifestos siguin o no aforismes, i expliqueu quina finalitat persegueix el poeta en fer-los públics.
- Indiqueu quins són els conceptes que considereu més revolucionaris.

6. Salvat-Papasseit ha estat qualificat de poeta realista, perquè va retratar escenes de la vida quotidiana dels barris obrers. Llegeu els poemes indicats a continuació (els trobareu a les *Poesies completes* de Joan Salvat-Papasseit) i completeu el quadre següent amb un recull significatiu d'aquestes manifestacions:

– “Quan de bon matí”	– “Vora mercat”
– “Estenies la roba al terrat”	– “L’ofici que més m’agrada”
– “Tot l’enyor de demà”	

Oficis	
Feines domèstiques	

Actes quotidians	
Comportament del veïnat	
Pensament màgic o creences populars	

7. Un aspecte remarcable en la poesia de Salvat-Papasseit és l'actitud crítica amb què analitza determinats fets o comportaments socials. Llegiu els poemes “Nadal”, “Plànol”, “Nocturn per a acordió” i “Res no és mesquí” i expliqueu de quina manera el poeta manifesta el seu esperit de revolta i la impotència que sent davant la societat que l'envolta.

8. Una de les altres qualificacions que ha rebut Salvat-Papasseit és la de *poeta de l'amor*. Comproveu en els poemes “Mester d'amor”, “Marxa nupcial”, “L'enamorat li deia” i “Arquer d'amor” la seva necessitat d'estimar. Contesteu, finalment, les preguntes següents:

- El bes va lligat a l'acte d'estimar. Analitzeu la importància que el poeta atorga al fet de besar, analitzant i comptant les vegades que el poeta utilitza un mot amb el lexema *bes-* en el primer poema.
- Expliqueu de quina manera el poeta manifesta la seva necessitat d'una relació carnal.
- Busqueu en un diccionari de termes literaris el tòpic del *carpe diem*. Digueu en quina d'aquestes poesies el trobem i en quins versos.

9. Malgrat la seva malaltia, el poeta reflexiona poc, però intensament, sobre la vida i la mort. Busqueu informació sobre el tòpic literari de l'*ubi sunt* i digueu en quins versos dels poemes “Omega”, “Tot l'enyor de demà” i “Missenyora la mort” el trobeu reflectit.

10. La vida i la mort són temes freqüents en la poesia, però no tots els poetes s'hi enfronten de la mateixa manera, tal com veureu tot seguit. Les composicions que trobareu a continuació pertanyen a poetes contemporanis a Salvat-Papasseit (alguns dels quals també van morir joves) que en un moment determinat van reflexionar sobre aquests temes:

MISSENYORA LA MORT

*ha volgut visitar-me
dins les quatre parets de ma cambra
tancada.*

*Vestia-la una túnica vermella,
i sense soroll d'ossos s'arrossegava
impúdica en son pler.*

*Missenyora la Mort,
tenia els ulls d'instant.
L'instant que pot occir-me
i pot enamorar-me:
perquè sóc delitós de calenta fretura.
Son rostre fit al meu.
Pro jo ja l'esguardava
perquè s'averkonyís de ses passions,
car m'era el patiment per ma obra
d'esperit.*

*Missenyora la Mort
m'ha fet una ganyota de menyspreu,
i mercè d'esvaïr-se
de les quatre parets.*

Joan Salvat-Papasseit

“DOLÇ ÀNGEL DE LA MORT...”

*Dolç àngel de la Mort, si has de venir, més val
que vinguis ara.*

*Ara no temo gens el teu bes glacial,
i hi ha una veu que em crida en la tenebra clara
del més enllà del gual.*

*Dels sofriments passats tinc l'ànima madura
per ben morir.*

*Tot allò que he estimat únicament perdura
en el meu cor, com una despulla de l'ahir,
freda, de tan pura.*

*Del llim d'aquesta terra amarada de plors
el meu anhel es desarrela.*

*Morir deu ésser bell, com lliscar sense esforç
en una nau sense timó, ni rem, ni vela,
ni llast de records!*

I tot el meu futur està sembrat de sal!

Tinc peresa de viure demà encara...

*Més que el dolor sofert, el dolor que es prepara,
el dolor que m'espera em fa mal...*

*I gairebé donaria, per morir ara
—morir per sempre—, una ànima immortal.*

Màrius Torres

CANT ESPIRITUAL

*Si el món ja és tan formós, Senyor, si es mira
amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre,
què més ens podeu dâ en una altra vida?*

*Per'xò estic tan gelós dels ulls, i el rostre,
i el cos que m'heu donat, Senyor, i el cor
que s'hi mou sempre... i temo tant la mort!*

*Amb quins altres sentits me'l fareu veure
aquest cel blau damunt de les muntanyes,
i el mar immens, i el sol que pertot brilla?
Deu-me en aquests sentits l'eterna pau
i no voldré més cel que aquest cel blau.*

*Aquell que a cap moment li digué “—Atura't”
sinó al mateix que li dugué la mort,
jo no l'entenc, Senyor; jo, que voldria
aturar tants moments de cada dia
per fê'ls eters a dintre del meu cor!...
O és que aquest “fê etern” és ja la mort?
Mes llavors, la vida, què seria?
Fóra l'ombra només del temps que passa,
la il·lusió del lluny i de l'a prop,
i el compte de lo molt, i el poc i el massa,
enganyador, perquè ja tot ho és tot?*

*Tant se val! Aquest món, sia com sia,
tan divers, tan extens, tan temporal;
aquesta terra, amb tot lo que s'hi cria,
és ma pàtria, Senyor; i no podria
ésser també una pàtria celestial?
Home só i és humana ma mesura
per tot quant puga creure i esperar:
si ma fe i ma esperança aquí s'atura,
me'n fareu una culpa més enllà?
Més enllà veig el cel i les estrelles
i encara allí voldria ésser-hi hom:
si heu fet les coses a mos ulls tan belles,
si heu fet mos ulls i mos sentits per elles,
per què aclucà'ls cercant un altre com?
Si per mi com aquest no n'hi haurà cap!
Ja ho sé que sou, Senyor; prò on sou, qui ho sap?
Tot lo que veig se vos assembla en mi...
Deixeu-me creure, doncs, que sou aquí.
I quan vinga aquella hora de temença
en què s'acluquin aquests ulls humans,
obriu-me'n, Senyô, uns altres de més grans
per contemplar la vostra faç immensa.
Sia'm la mort una major naixença!*

Joan Maragall

EN LA MEVA MORT

*Estic cansat de tu, domini fosc
i tempestat de flama.
M'exaltaré damunt els horitzons
i trauré les banderes al desert
de la darrera cavalcada.
Reina d'aquestes hores, ara véns
tota brillant, armada.
Inútil desesper del vespre! L'alba
s'acosta ja amb l'espasa,
i l'ardor temerari que m'encén
allunya les estrelles.*

Bartomeu Rosselló-Pòrcel

- a) Busqueu informació, a la *GEC* o en un manual de literatura, sobre Joan Maragall, Màrius Torres i Bartomeu Rosselló-Pòrcel.
- b) Compareu les diferents concepcions que tenen sobre la vida en els poemes anteriors.

11. Establiu ara les diferències amb què els poetes anteriors afronten la pròpia mort:

Poemes i autors	Lligam amb la vida	Lligam amb la mort
“Missenyora la Mort”, de Joan Salvat-Papasseit.		
“Dolç àngel de la Mort...”, de Màrius Torres.		
“En la meva mort”, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel.		
“Cant Espiritual”, de Joan Maragall.		

12. Repasseu en un llibre de text les característiques de l'obra poètica de Salvat-Papasseit i ompliu correctament els buits amb la informació que us facilitem:

- *Poemes en ondes hertzianes* fou publicat el _____ (1919/1921). Està constituït per _____ (10/14) composicions. Amb aquesta publicació inicia una temptativa _____ (avantguardista/noucentista).
- *L'irradiador del port i les gavines* fou publicat el _____ (1920/1921). Està constituït per _____ (22/25) composicions. Amb aquesta publicació _____ (inicia/consolida) les formes avantguardistes.

- *Les conspiracions* fou publicat el _____ (1921/1922). Consta de _____ (8/12) poemes on s'expressen postulats de caire _____ (nacionalista/avantguardista). Fou escrit a _____.
- *La gesta dels estels* fou publicat el _____ (1922/1924). Consta de _____ (28/34) poemes on _____ (manté/inicia) una poètica personal i _____ (manté/s'allunya de) els postulats avantguardistes.
- *El poema de La rosa als llavis* fou publicat el _____ (1923/1925). Està constituït per _____ (31/26) composicions dividides en _____ (20/18) capítols o seccions, cadascuna de les quals _____ (té/no té) títol introductori, amb un nombre _____ (igual/desigual) de poemes.
- *Óssa Menor* fou publicat el _____ (1923/1925). Consta de _____ (18/20) composicions. _____ (clou/continua) els poemes d'avantguarda.

13. Resoleu el test següent:

1) Joan Salvat-Papasseit...

- ☐ va néixer el 1894 i va morir el 1924.
- ☐ va néixer el 1914 i va morir el 1944.
- ☐ va néixer el 1904 i va morir el 1994.

2) La totalitat de l'obra poètica de Salvat-Papasseit s'aproxima més...

- ☐ al trencament avantguardista.
- ☐ al vitalisme modernista.
- ☐ al rigor noucentista.

3) La seva teoria poètica s'exposa en...

- ☐ *Elogi de la paraula.*
- ☐ *Sóc jo qui parlo als joves.*
- ☐ *Glossari.*

4) La seva obra pòstuma va ser...

- ☐ *L'irradiador del port i les gavines.*
- ☐ *La gesta dels estels.*
- ☐ *Óssa menor.*

5) El món que retrata més intensament és...

- ☐ el món mariner.
- ☐ el món rural.
- ☐ el món obrer.

II. L'EIX FORMAL

1. ASPECTES FORMALS MÉS EXTERNS

1. *El poema de La rosa als llavis* no es pot considerar globalment una obra avantgardista. Amb tot, hi trobem recursos formals procedents del cubisme i del futurisme. Observeu externament tots els poemes, sense llegir-los, i ompliu el quadre següent:

Aspectes formals avantguardistes	Títols dels poemes (si un poema no té títol, copieu el de l'índex)
Ús de tints de color.	
Signes de puntuació de mida més gran que les lletres.	
Talls de versos a mena d'escala o de salt de falla.	
<i>Collage</i> lingüístic (fragments en una altra llengua).	
<i>Collage</i> tipogràfic (ús de diferents tipus de lletra).	
<i>Collage</i> a través del cal·ligrama.	
<i>Collage</i> icònic (en aquest llibre, només amb línies horitzontals).	
Supressió parcial dels signes de puntuació.	
Ús dels espais en blanc a l'interior de vers. ²	

2. Alguns recursos anteriors només produeixen un efecte visual. D'altres també poden ser pertinents a l'hora de la recitació. Completeu, ara, el quadre següent:

² En algunes edicions, a l'últim vers d'«Amo l'aroma» hi ha un espai en blanc després de *pagar-la*; en d'altres, no hi ha cap espai en blanc en aquest vers.

Aspectes formals avantguardistes	Importància en la recitació?	En la recitació pot correspondre a...
Ús de tints de color.	NO	-----
Signes de puntuació de mida més gran que les lletres.		
Talls de versos a mena d'escala o de salt de falla.		
<i>Collage</i> lingüístic.		
<i>Collage</i> tipogràfic.		
<i>Collage</i> a través del cal·ligrama.		
<i>Collage</i> icònic.		
Supressió parcial dels signes de puntuació.		
Ús dels espais en blanc a l'interior de vers.	SÍ	... una pausa molt marcada.

3. Ja heu vist que en molts poemes de Salvat-Papasseit, segurament per influència de moviments avantguardistes, gairebé no hi ha signes de puntuació. Ara bé, hi ha mecanismes que, en certa manera, els substitueixen. Busqueu un exemple de cada un dels mecanismes següents:

- final de vers on hi podria haver una coma i no hi ha cap signe de puntuació,
- trencament de vers que substitueix una coma,
- espai en blanc a mig vers que substitueix una coma.

4. Dels signes de puntuació usats per Salvat-Papasseit, destaquen els guions i els signes de dos punts, que tant poden respondre a usos formals com semàntics:

- a) Busqueu dos exemples de guions que coincideixin amb el principi o final de vers i dos exemples de guions que introdueixin una aposició:

Dos usos dels guions	Exemple (poema)
Que coincideixin amb el principi o final de vers.	
Que introdueixin una aposició.	

- b) Cerqueu dos signes de dos punts que introdueixin un discurs directe després d'un verb de dicció (*dir, preguntar, explicar*, etc.), i dos signes de dos punts *explicatius* (normalment després ve una oració que podria considerar-se final tot i que no hi hagi nexa):

Usos dels signes de dos punts	Exemple (poema)
Introducció de discurs directe després d'un vers de dicció	
Dos punts explicatius	

5. En la majoria d'edicions, el primer i el darrer poemes del recull estan escrits amb una lletra de cos més gran que la resta de poemes. En grup, aventureu hipòtesis que expliquin aquest aspecte formal.

6. La forma de titular les composicions d'*El poema de La rosa als llavis* és més regular que en altres llibres de Salvat-Papasseit. Torneu a mirar-vos els poemes i completeu el text següent:

El títol dels poemes d'El poema de La rosa als llavis, en general, coincideix amb el _____ vers o bé amb una part del _____ vers. Les úniques excepcions són el _____ i el _____ poemes (que no tenen títol) i els dos _____ (el primer dels quals té un títol que pretén definir la composició i el segon dels quals no té títol).

2. ASPECTES MÈTRICS

1. Abans d'endinsar-vos a analitzar els aspectes mètrics dels poemes, repasseu els conceptes següents:

- recompte de les síl·labes dels versos catalans;
- cesura (cesura masculina, cesura femenina), hemistiqui, versos d'art major, versos d'art menor, encavallament;
- elisió, sinalefa, hiat, sinèresi, dièresi, sinalefa;
- peus mètrics bàsics (iambe, troqueu, espondeu, dàctil, amfíbrac i anapest);
- rimes: masculina, femenina, assonant, consonant, interna, falsa, visual, encadenada, encreuada;
- retronxa, vers blanc, vers lliure;
- nom dels versos segons el nombre de síl·labes: de dues síl·labes fins a catorze (especialment, classificació dels decasíl·labs: italià, clàssic català, èpic i cesurat a la cinquena síl·laba);
- tipus d'estrofes (apariat, quartet, quarteta, estança, etc.).

2.1. Tipus de versos

1. Només mirant un vers, a vegades no podem saber les síl·labes mètriques que té. Però si el poema és isosil·làbic, hi ha versos “segurs”, que ens permeten saber quantes síl·labes tenen la resta. En grup, responeu les preguntes següents:

- a) Digueu quins són els versos més “segurs” dels poemes “Quin desvetllar-me” (dos versos) i “Si anessis lluny” (un vers).

- b) Discutiïu quins fenòmens poc previsibles trobem en el primer vers de “Quin desvetllar-me” i en el quart vers de “Si anessim lluny”.
- c) Anoteu tots els fenòmens de contacte de vocals gràfiques que s’han de fer perquè tots els versos dels poemes anteriors tinguin el mateix nombre de síl·labes.

2. Els signes de puntuació a l’interior de vers o els trencaments de versos en forma de salt de falla, si no coincideixen amb la cesura, no solen impedir una elisió o una sinalefa. Busqueu tres exemples d’aquest comportament (en trobareu a “Seré a ta cambra, amiga”, “La carn fa carn”, “Perquè has vingut”, “Sota el meu llavi el seu” i “Quin desvetllar-me”).

3. En *El poema de La rosa als llavis* més de la tercera part de composicions estan formades per decasíl·labs. Analitzeu només els tres primers versos dels poemes formats per decasíl·labs i classifiqueu-los segons de quin tipus siguin (senyaleu-los amb una creu):

Tres primers versos de...	Tipus de decasíl·labs			
	sense cesura	amb cesura		
		clàssic català (4 + 6)	èpic (6 + 4)	d’influència castellana (5 + 5)
“Perquè has vingut”				
“I el seu esguard”				
“Amo l’aroma”				
“I el vent deixava”				
“Si, per tenir-la”				
“Mentre la roba s’eixamora”				
“Quin tebi pler”				
“Visca l’amor”				
“Blanca bruna”				
“Quin desvetllar-me”				
“Si anessim lluny”				

- En general, quins tipus de decasíl·labs predominen en *El poema de La rosa als llavis*?
- Heu trobat algun vers que tant pugueu considerar que és un decasíl·lab sense cesura com un decasíl·lab clàssic català? Per què?

4. En *El poema de La rosa als llavis* hi ha molta varietat mètrica: trobem gairebé el mateix nombre de composicions d’art major (com els que hem vist a l’exercici anterior) que d’art menor i anisosil·làbiques. En grup, busqueu:

- a) Dos poemes que continguin només versos d’art menor.
- b) Dos poemes anisosil·làbics.

- c) L'únic poema que, com que és molt curt, no ens permet concloure si està format per enneasíl·labs (un tipus de vers molt poc freqüent en català però que a vegades emprà Salvat-Papasseit) o bé per octosíl·labs amb cesura a la quarta síl·laba (4 + 4).
- d) L'únic poema que conté només versos alexandrins.

5. En la poesia antiga predominaven els versos masculins. En canvi, en la poesia moderna, si hi ha rima, se solen alternar els versos femenins i masculins. Trieu a l'atzar tres poemes isosil·làbics i mireu si hi ha equilibri entre versos femenins i masculins.

6. Ompliu el quadre següent:

“La carn fa carn”		
Estrofes	Quins versos són femenins i quins masculins?	Hi ha equilibri?
Primera estrofa		
Resta d'estrofes senars		
Estrofes parells		

- Per què creieu que la primera estrofa és diferent de la resta d'estrofes senars?
- Reescriuiu una estrofa parell qualsevol de manera que tingui el doble de versos i que continuï essent isosil·làbica.

7. Ompliu un quadre semblant a l'anterior, però ara referit a la vostra estrofa reescrita:

“La carn fa carn”		
	Quins versos són femenins i quins masculins?	Hi ha equilibri?
Estrofa parell reescrita		

8. Després de fer els exercicis anteriors, expliqueu com creieu que es compensa la manca d'equilibri entre versos femenins i masculins en les estrofes parells.

2.2. Rima

1. La majoria de poetes cultes rebutgen les anomenades *rimes falses*, i, per exemple, mai no fan rimar una e oberta [ɛ] amb una e tancada [e]. Completeu l'esquema de la rima de “Blanca bruna”, primer segons la pronúncia de les **e** i les **o** tòniques en el català central i, després, sense tenir en compte la diferència d'obertura:

Rima segons la pronúncia del català central	Rima sense tenir en compte el timbre
---	--------------------------------------

	de les e i les o
5+5 A ass. 5+5 B ass.	5+5 A ass. 5+5 A ass.
5+5 5+5	5+5 5+5
5+5 5+5	5+5 5+5
5+5 5+5	5+5 5+5

- Segons els esquemes anteriors, quina opinió creieu que tenia Salvat-Papasseit sobre les rimes falses?

2. La majoria de poetes no solen confegir rimes que siguin, en el seu dialecte, només visuals. Busqueu un cas de rima visual, si més no en el parlar actual de Barcelona, en el poema “Quina grua el meu estel”.

3. A partir del segle XVIII, sobretot, la majoria de poetes rebutgen les anomenades *rimes fàcils*, que consisteixen o bé a fer rimar el mateix mot o bé a fer rimar mots de la mateixa categoria lèxica els elements de la qual acaben amb els mateixos sons (per exemple, *possible* i *temible*). Busqueu, només mirant els finals de versos, un exemple de cada tipus de rima fàcil en *El poema de La rosa als llavis*.

4. Ja hem vist que Salvat-Papasseit emprà rimes visuals, rimes fàcils i, sobretot, rimes falses. Aquests tipus de rimes són molt freqüents en la literatura popular de totes les èpoques. En grup, recolliu exemples de les rimes anteriors presents en cançons dels vostres cantants o grups musicals preferits.

5. En la rima assonant no “compten” les semivocals (les vocals gràfiques *i* o *u* dels diftongs). Seguint aquestes indicacions, completeu les afirmacions següents:

- A “Amo l’aroma”, *teu* rima en assonant amb *dents*.
- A “I el seu esguard”, _____ rima en assonant amb *esguard* i *posat*.
- A “Ser mestre d’amor”, _____ rima en assonant amb *pagaria*, _____, *s’afina*, _____ i *sabia*.
- A “L’altra banda de la serra”, _____ rima en assonant amb _____.

6. En un mateix poema hi pot haver rima consonant i rima assonant. De vegades, obviem el fet que trobem tots dos tipus de rimes perquè ens sembla que el poeta, en realitat, només pretenia emprar rima assonant i que l’aparició de rima consonant és deguda, per exemple, a la repetició d’un mateix mot a final de vers o a la coincidència de rima consonant en pocs versos (generalment, masculins). Altres vegades, sí que sembla significativa l’alternança de rima consonant i assonant, perquè aquesta alternança és ben regular.

Tenint en compte el que acabem d'exposar, poseu una creu en la descripció més apropiada de les dues que us proposem, per a tres poemes:

A

B

“Amo l’aroma”

☐ Considerem que hi ha rima assonant, malgrat que dues parelles de versos rimin en consonant.

☐ En tot el poema hi ha rima, assonant en la majoria de casos, i consonant entre el sisè vers i el vuitè (i, fins i tot, entre el primer vers i l’onzè).

“Quin desvetllar-me”

☐ Considerem que hi ha rima assonant en tot el poema, perquè sembla casual que en els versos senars hi hagi rima consonant.

☐ En tot el poema hi ha rima, consonant en els versos senars i assonant en els versos parells.

“Mes d’aquest somni”

☐ Tot el poema té rima consonant, però l’apariat final té rima assonant.

☐ Com que la rima dels dos versos finals és assonant, hem de concloure que aquest poema és de rima assonant.

7. En un poema també podem trobar versos sense rima. N’hi ha de dos tipus: versos blancs i versos lliures. Digueu quin dels dos versos en negreta següents és un vers blanc i quin és un vers lliure:

“La carn fa carn”

*La carn fa carn
el vi fa sang
–com és segura
l’ombra d’Islam!*

“Rails i més rails”

*i quan confiats els arbres es vesteixen
ignoren els seus ulls
nit dia sol estelada plena*

8. Ara que ja heu comprovat l’abast de la rima per a Salvat-Papasseit, completeu el quadre següent, en què heu de mirar també si la combinació de rimes és encadenada o encreuada:

Poemes	Rima assonant o consonant?	Hi ha algun vers blanc? Quin o quins?	Rima encadenada o encreuada?
“Botons de foc”			
“I el vent deixava”			
“Sota el meu llavi el seu”			

“Seré a ta cambra, amiga”			
“Si la despullava”			
“Si n’era un lladre”			
“L’altra banda de la serra”			

9. Un recurs que contribueix a la musicalitat d’un poema és la utilització de rimes internes, que normalment són assonants. Busqueu totes les rimes internes que hi ha a “Amo l’aroma” i a “Mentre la roba s’eixamora”.

10. Salvat-Papasseit emprà les rimes internes de manera tan sistemàtica que hi ha poemes que continuarien tenint rima encara que partíssim els versos per la meitat. Completeu la transformació de les estrofes parells de “La carn fa carn” en estrofes de deu versos tetrasíl·labs (hi ha una estrofa que ja teniu reescrita de l’exercici 6 de l’apartat anterior) i completeu-ne també l’esquema de la rima (que és rima interna quan tenim el poema sense transformar):

1a estrofa parell		2a estrofa parell		3a estrofa parell		4a estrofa parell	
A l’ombra mate	4A		4C		4A		4A
dels seus pruners	4B		4B		4B		
l’amiga em renta	4C		4C				
i em besa els peus	4B						
Oli d’ametlles	4C						
oli d’arrels	4B						
naixien ales	4A						
als meus turmells.	4B						
–M’estreny l’amada	4A						
contra els seus béns.	4B						

11. En unes quantes composicions d’*El poema de La rosa als llavis* es repeteix, en part o totalment, el primer vers. L’ús d’aquesta mena de retronxa és un recurs molt present en la literatura popular i, si apareix a la part final del poema, serveix per acabar-lo d’una manera circular. En grup, ompliu el quadre següent:

Poemes	Primer vers del poema	Vers repetit totalment o en part	Posició d’aquest vers

12. Quan fem l'esquema de la rima d'un poema, en els versos sense rima hi hem de posar una x. Completeu l'esquema de la rima de "Mentre la roba s'eixamora":

"Mentre la roba s'eixamora" 10x 10A ass.

13. Per bé que en una primera lectura pot semblar que les composicions anisosil·làbiques d'*El poema de La rosa als llavis* no tenen rima, també n'hi podem trobar. Fins i tot en tenen els dos cal·ligrames. Feu ara l'esquema de la rima dels dos cal·ligrames, seguint l'ordre que us indiquem:

“Jaculatòria”

Esquema de la rima (ordre: esquerra vertical, esquerra horitzontal, centre horitzontal, dreta vertical, dreta horitzontal i vers inclinat):

“*Com sé que es besa*”

Esquema de la rima dels fragments en català (ordre: esquerra vertical, horitzontal, vertical a la dreta, diagonal vertical –considerant els guions com a marca de vers–, i els fragments del final arrodonits):

14. Llegeix el fragment final del manifest de Salvat-Papasseit “Contra els poetes amb minúscula. Primer manifest català futurista” (de 1920), que reproduïm, i responeu, després, les preguntes:

Jo us invito, poetes, a que [sic] sigueu futurs, és a dir, immortals. A que [sic] canteu avui com el dia d'avui. Que no mideu [sic] els versos, ni els compteu amb els dits, ni els cobreu amb diners. Vivim sempre de nou. El demà és més bell sempre que el passat. I si voleu rimar, podeu rimar: però sigueu Poetes, Poetes amb majúscula: altius, valents, heroics i sobretot sincers.

- En quin fragment Salvat-Papasseit es refereix a la rima?
- En quin fragment es refereix al còmput de síl·labes?
- Creieu que Salvat-Papasseit aplica a la seva obra, en general, els “consells” que dóna? Per què?

2.3. Ritme

1. Un cop hàgiu repassat com es pot esquematitzar el ritme produït per l'alternança de vocals tòniques i vocals àtones tenint en compte unes certes regles, completeu l'esquema rítmic de “Mocador d'olor”:

Mo-ca-dor – d'o-lor
 A A T A T
 que – la – te-va – si-na
 A A T A T
 a-cos-ta-va al – cor

com – que et – sap – l'e-nyor

i et – sap – la – pell – fi-na

tre-mo-la – d'o-lor
 A T A A T

Mo-ca-dor – d'o-lor

fra-gant – ta-ron-gi-na

com – li – bat – el – cor.

2. Tots els decasíl·labs d'*El poema de La rosa als llavis* –excepte “Blanca bruna”– tenen la 4a i la 10a síl·labes tòniques. Completeu el quadre següent, en el qual heu de senyalar quines altres síl·labes tòniques –des del punt de vista rítmic– tenen els dos primers versos d'aquests poemes (recordeu que, quan busquem l'esquema rítmic, no podem tenir mai dues síl·labes tòniques seguides):

Poemes amb decasíl·labs amb la 4a i la 10a síl·labes tòniques	Altres síl·labes tòniques
	1a ∴ 2a 6a ∴ 7a ∴ 8a

“Perquè has vingut” 1r vers 2n vers	no no	sí sí	no no	sí sí	no no
“I el seu esguard” 1r vers 2n vers					
“Amo l’aroma” 1r vers 2n vers					
“I el vent deixava” 1r vers 2n vers					
“Si, per tenir-la” 1r vers 2n vers					
“Mentre la roba s’eixamora” 1r vers 2n vers					
“Quin tebi plaer” 1r vers 2n vers					
“Visca l’amor” 1r vers 2n vers					
“Quin desvetllar-me” 1r vers 2n vers					
“Si anessim lluny” 1r vers 2n vers					

3. Busqueu els quatre hemistiquis de “Seré a ta cambra, amiga” que tenen l’esquema rítmic ATTATT.

4. Tot i que és poc freqüent en català, a vegades també es pot analitzar el ritme a partir dels anomenats *peus mètrics*:

- Busqueu un vers iàmbic a “Botons de foc”. El iambe és un peu mètric binari o terciari?
- Copieu el vers de “Deixaré la ciutat” que conté el mot *stylo* (que s’ha de llegir com un mot agut) i busqueu-hi l’esquema rítmic, però ara mitjançant *peus mètrics*.
- Quin tipus de peu mètric hi ha en el vers anterior? És un peu mètric binari o terciari?
- Busqueu dos versos alexandrins més de “Deixaré la ciutat” que tinguin exactament el mateix esquema rítmic que el vers que conté el mot *stylo*.

2.4. Estrofes i composicions

1. El nom de les estrofes d’un poema depèn del nombre de versos i de si els versos són d’art major o d’art menor. Digueu el nom de les tres estrofes de “Ser mestre d’amor”.

2. En *El poema de La rosa als llavis* també hi ha poemes amb estrofes anisosíl·làbiques. Busqueu-hi dos poemes amb aquest tipus d'estrofes.

3. Abans ja heu vist que a “La carn fa carn” les estrofes senars són diferents de les parells. En el quadre que teniu a continuació, heu d’escriure el nom de les estrofes senars i de les estrofes parells i contraposar altres diferències que presenten aquests dos tipus d'estrofes:

Diferències	Estrofes senars	Estrofes parells
Nom de les estrofes		
Nom dels versos segons el nombre de síl·labes		
Percentatge aproximat de monosíl·labs		
.....		
.....		

4. Reciteu el poema anterior en veu alta. Penseu, abans, com s’han de reflectir en la recitació (to de veu, rapidesa de l’elocució, etc.) les diferències que heu trobat entre les estrofes senars i les parells, i també, és clar, el nombre de síl·labes dels versos i el ritme.

5. Completeu les descripcions següents posant-hi noms d'estrofes (com fan sovint els estudiosos de l’obra de Salvat-Papasseit, considerarem la possibilitat que els espais en blanc entre versos no sempre corresponguin a un límit estròfic):

1) “Quina grua el meu estel” Vuit _____ d’heptasíl·labs de rima consonant encadenada, rima que canvia a cada estrofa.	2) “Jaculatòria” Tot i que el poema és un cal·ligrama, podem distingir-hi clarament una _____ monorima.
3) “Mentre la roba s’eixamora” Sis decasíl·labs amb rima assonant els parells (els senars són versos blancs), distribuïts en un _____ i dos versos solts. Si consideréssim que els espais horitzontals no són de distribució estròfica, podríem considerar que només hi ha un _____.	4) “Mocador d’olor” Nou pentasíl·labs distribuïts en dues estrofes de diferent nombre de versos (sis i tres), de dues rimes consonants encadenades com si tinguéssim tres _____.

5) “És fadrineta i com un sol” Dues _____ d’octosíl·labs amb enllaç de rima assonant encadenada parcialment i un _____ amb un vers blanc (que rima en assonant amb els primers dos versos senars i un vers que rima amb tots els versos parells).	6) “Perquè és alta i esvelta” Vuit hexasíl·labs repartits en dues estrofes (una de sis versos i una de dos). Tenint en compte la rima, sembla que hi hagi dues _____ que tinguin els primers versos blancs.
---	---

5. El poema “I quan confiats els arbres” és especial per diversos motius. Sobretot, perquè té dues parts numerades, a diferència de la resta de poemes, i perquè hi ha estudiosos que han considerat que no té ni “rima ni rigor mètric”. En grup, feu les activitats següents:

- Llegiu el poema un parell de cops i aventureu la causa que explica aquestes dues parts.
- Busqueu-hi decasíl·labs en què la 4a i la 10a síl·laba siguin tòniques. Si cal, és clar, ajunteu els fragments de versos escalonats.
- M. Corretger³ proposa considerar la possibilitat que hi hagi hemistiquis compartits:

El cas més original de joc tipogràfic es troba a “I quan confiats els arbres”, on hi ha dos decasíl·labs que comparteixen l’hemistiqui de sis síl·labes en una situació dins el poema consecutiva i escalonada. [...] ‘vas de l’amor llet i mel en son clos flor d’atzabeja’ (4 + 6 + 4).

- Busqueu en aquest poema com a mínim un cas més en què podríem considerar que hi pot haver un hemistiqui compartit.

6. Després de fer l’exercici anterior ja deveu haver constatat que un poema pot ser més regular del que sembla a simple vista. També us en podeu adonar a partir d’una altra composició que aparentment no té ni rima ni rigor mètric. Acabeu la transformació de “Deixaré la ciutat” en un poema d’hexasíl·labs, en la mesura que pugueu (us en quedaran dos de menys síl·labes):

Dei-xa-ré – la – ciu-tat	6
que em – dis-treu – de – l’a-mor	6
la – me-va – bar-ca el – Port	

³ CORRETGER, M. “Joan Salvat-Papasseit, ‘El poema de la rosa als llavis’: Lectura i comentari”. A: *Comentaris de literatura catalana de COU 1990-91*, p. 100.

- En la transformació que acabeu de fer, encercleu les síl·labes 3a i 4a, si són tòniques, i 6a de cada vers. Després, busqueu rimes a final de vers i rimes internes, només considerant les síl·labes tòniques encerclades.

7. El nombre de síl·labes, la rima i el ritme són aspectes que heu de tenir en compte quan prepareu la recitació d'un poema en veu alta. Aquest aspecte és més difícil de controlar quan un poema és, o sembla, irregular quant als aspectes bàsics de la mètrica:

- Si a “Rails i més rails” Salvat-Papasseit escriu *rails* –sense dièresi– i no pas *raïls* (i els diccionaris normatius accepten totes dues escriptures), amb quina pronúncia creieu que s'hauria de llegir *rails* quan recitem el poema? Feu la transcripció fonètica de la pronúncia o, si més no, digueu quina hauria de ser la vocal tònica i quantes síl·labes hauria de tenir el mot.
- Busqueu arguments que reforcin la resposta anterior a partir de:
 - el nombre de síl·labes (mireu si trobeu versos freqüents en l'obra de Salvat-Papasseit; si cal, ajunteu versos);
 - la rima (recordeu que les vocals en diftong són com consonants per a la rima assonant);
 - el ritme (recordeu quines síl·labes tòniques solen repetir-se en altres poemes).

8. Tenint presents les conclusions a què hàgiu arribat en els exercicis anteriors, redacteu un text breu (d'uns 100 mots) titulat “Hi ha composicions sense rigor mètric en *El poema de La rosa als llavis*?”.

9. Les composicions poètiques, els poemes, poden presentar una forma oberta, no fixada per la tradició, però també poden definir-se amb diversos noms segons les característiques formals i de contingut. Hi ha denominacions que responen més a la forma (sonet, cal·ligrama, *haikú*, etc.) i d'altres, més al contingut (madrigal, epigrama, goig, etc.).

La majoria de composicions d'*El poema de La rosa als llavis* es defineixen pel contingut i sovint es considera que, bàsicament, hi ha madrigals.

Copieu la definició de *madrigal* d'un diccionari de termes literaris i llegiu el poema següent d'*Óssa menor* que Salvat-Papasseit precisament va titular “Madrigal”:

*Plovia a la vinya
i el raïm madur
de l'aigua es polia i era negre i dur:
quan el sol sortia
dos gotims.*

10. Tenint en compte l'activitat que acabeu de fer, quines de les composicions d'*El poema de la rosa als llavis* podríem considerar madrigals? Esteu d'acord amb l'afirmació que la majoria de poemes d'aquesta obra són madrigals?

11. En *El poema de La rosa als llavis* s'hi distingeixen clarament (perquè Salvat-Papasseit ho diu explícitament en els títols dels capítols a què pertanyen), dos cal·ligrames. Copieu la

definició de *cal·ligrama* d'un diccionari de termes literaris i digueu si els dos cal·ligrames d'*El poema de La rosa als llavis* s'adapten a aquesta definició.

12. Sebastià Bech i Josep Borrell afirmen:

*...la poesia pren formes que no tenen res a veure amb la mètrica, com són els recursos avantguardistes relacionats amb el cubisme o el futurisme: el cal·ligrama, la fragmentació lògico-geomètrica dels discurs, paraules en llibertat, tipografia excessiva, ús de signes no alfabètics...*⁴

- Digueu si els dos cal·ligrames d'*El poema de La rosa als llavis* tenen o no tenen res a veure amb la mètrica.

13. Tenint en compte les dues activitats anteriors i altres consideracions (per exemple, els títols de les seccions en què estan inserits o bé l'exercici 1 de l'apartat II.1. i l'exercici 13 de l'apartat II.2.2.), penseu dos arguments en favor i en contra de considerar els poemes anteriors veritables cal·ligrames. Feu, després, un debat en grup sobre aquesta qüestió. Finalment, redacteu els arguments principals per a les dues opcions.

14. En *El poema de La rosa als llavis* hi ha tres composicions que, per la forma, es poden considerar *haikús* (també anomenats *hai-kus*, *hai-kús*, *haikus*, *hai-kais* o *hakais*):

- a) Copieu la definició d'*haikú* d'un diccionari de termes literaris.
- b) Quins són els tres haikús d'*El poema de La rosa als llavis*? Salvat-Papasseit s'adapta totalment al nombre de síl·labes que ha de tenir aquest tipus de composició?

15. Hi ha alguns estudiosos que han considerat que l'última composició d'*El poema de La rosa als llavis* és una *tanka*, bàsicament perquè és molt atractiva la idea que el poeta “jugui” amb l'homofonia entre *tanca* (aquest poema és el que tanca el llibre) i *tanka*. Busqueu quina mena de composició és una *tanka* i digueu si “L'altra banda de la serra” pot considerar-se una *tanka* o no.

3. ALTRES ASPECTES FORMALS

3.1. Figures retòriques

El llenguatge poètic suposa una mena de desviació, a vegades immensa, respecte del llenguatge usual. La llengua d'*El poema de La rosa als llavis*, doncs, té unes característiques diferents de la d'una entrada d'una enciclopèdia o d'un article de diari, per exemple.

1. Tot seguit us presentem una sèrie de característiques contraposades i heu de marcar amb una creu la que, de cada sèrie, és la pròpia del llenguatge poètic:

A

B

- 1) ☐ Hi podem trobar pronoms febles ☐ Els pronoms febles tenen antecedents

⁴ Bech, S. i Borrell, J. *Com es comenta un text literari*, p. 147.

l'antecedent dels quals no queda clar.

inequívocs.

2) ☐ Els mots, les oracions... solen tenir un significat inequívoc.	☐ Els mots, les oracions.... poden tenir moltes connotacions.
3) ☐ Hi pot haver excés o manca de conjuncions; per exemple, en una enumeració llarga tant podem trobar-hi tots els elements units amb conjuncions com no trobar-n'hi cap.	☐ Hi ha un equilibri de conjuncions; per exemple, en una enumeració llarga se solen separar els elements entre comes i només es posa una <i>i</i> entre els dos darrers.
4) ☐ Si hi ha un mot inventat, té un significat clar (per la forma, perquè s'explica, etc.).	☐ Si hi ha un mot inventat, no té un significat clar però és un mot formalment interessant (pels sons que el componen, per exemple).
5) ☐ Els elements el·líptics tenen un referent inequívoc.	☐ A vegades no queda clar quin és el referent d'un element el·líptic.
6) ☐ No s'evita, més aviat s'afavoreix, la repetició de sons semblants.	☐ S'evita la repetició excessiva de sons iguals o semblants.
7) ☐ Els adjectius que acompanyen un substantiu poden correspondre-hi semànticament.	☐ Podem trobar algun adjectiu imprevisible darrere un determinat substantiu.
8) ☐ S'evita l'ambigüitat sintàctica.	☐ No sempre s'evita l'ambigüitat sintàctica.
9) ☐ Podem trobar algun verb imprevisible referit a un determinat subjecte.	☐ Tots els verbs es corresponen semànticament amb el seu subjecte (per exemple, un subjecte animat amb un verb d'acció).
10) ☐ Sovint se subverteix l'ordre de mots habitual.	☐ L'ordre de mots és el més habitual.
11) ☐ Es manté el mateix registre lingüístic.	☐ Podem trobar-hi mots, expressions, etc. de dos registres lingüístics ben allunyats.
12) ☐ Podem no acabar de veure si hi ha discurs directe o discurs indirecte i, si hi ha discurs directe, podem no saber del cert qui parla.	☐ Sabem sempre si tenim discurs directe o discurs indirecte i, si tenim discurs directe, sabem perfectament qui parla.

- Busqueu un exemple de cada una de les característiques pròpies del llenguatge poètic (les que heu marcat amb una creu). Podeu buscar-ne en tots els poemes, però les trobareu totes si llegiu “*Botons de foc*”, “*Quina grua el meu estel*”, “*Blanca bruna*” i “*Si n’era un lladre*”.

2. Hi ha característiques del llenguatge poètic que s’han sistematitzat. Per exemple:

- la característica 6 (*No s’evita, més aviat s’afavoreix, la repetició de sons semblants*), segons com es presenti, correspon a la rima de qualsevol tipus o a l’al·literació,

- la característica 10 (*Sovint se subverteix l'ordre de mots habitual*) val tant per a l'hipèrbaton com per a la inversió sintàctica.

Alhora, les figures retòriques es poden classificar segons les operacions retòriques i, també, segons el component de la llengua que afectin (per exemple, l'al·literació, a la fonologia). D'altres figures comparteixen més d'un component, com ara l'anàfora (que afecta tant la sintaxi com el lèxic o la fonologia).

Repasseu, en un diccionari de termes literaris o en una obra semblant, les figures retòriques més emprades per Salvat-Papasseit i relacioneu les que teniu a la columna central del quadre següent amb l'operació retòrica que realitzen i amb el component de la llengua que afecten:

Operacions	Figures	Components lingüístics
repetició	al·literació	fonologia
	anadiplosi	
	anàfora	
	antítesi	sintaxi
addició	comparació	
	epímone	
	hipèrbaton	semàntica
substitució	metàfora impura	lèxic
	metàfora pura	
	paral·lelisme sintàctic	
	personificació	
	polisíndeton	
	quiasme	

3. Les figures retòriques emprades pels poetes cultes mai no són solament un recurs que serveixi a la mètrica (com seria usar l'hipèrbaton per aconseguir una rima) i, a més d'una funció estètica, solen tenir correspondència amb el contingut. Completeu el quadre següent, en què heu d'identificar al·literacions i trobar-hi una correspondència amb el contingut del fragment:

Poemes	Fragments concrets	Tipus de sons	Correspondència amb el contingut
"Amo l'aroma"	Amo l'aroma d'aquest brot de menta [...] com vela nova que torba el	bilabials	Els llavis: el brot de menta és un objecte que duu l'estimada entre els llavis.

	garbí. [...] pel brot de menta cap d'elles pledeja- [...] Perquè vindria de la boca teva [...]		
“I el seu esguard”			
“Seré a ta cambra, amiga”			
“Rails i més rails”			

4. Col·loqueu el nom de les figures que teniu a continuació en la segona columna del quadre. A la tercera columna, digueu si la figura és més sintàctica o més semàntica:

Figures retòriques: anàfora, anadiplosi, comparació,
hipèrbaton, paral·lelisme sintàctic,
personificació, polisíndeton i sinestèsia.

Fragments de poemes	Figura retòrica	Sintàctica o semàntica?
cada pi em dóna la mà		
li diré com la copa melangiosa és del vi		
tota era blanca com un glop de llet		
Vianant vora la mar [...] Vianant, puja al meu bot [...] Vianant, no parlis no		
Si duu a les celles mort i dol duu a les pestanyes la metgia		
amiga del dolç turmell		
pel brot de menta cap d'elles pledeja- pledejarien si em veien sofrir.		
i el voltàmetre encès que porto a la butxaca- [...] i el més bonic ocell [...] i temptaré la noia que ara arriba i ja em priva [...] i veurà que ara llenço la stylo i no la cullo		

5. Les figures retòriques relacionades amb la sintaxi són fàcilment identificables, i gairebé no cal ni fixar-se en el contingut. Ompliu el quadre següent –poden quedar cel·les sense omplir–, amb els fragments que corresponguin a les figures sintàctiques més emprades per Salvat-Papasseit:

	“Quina grua el meu estel”	“És fadrineta i com un sol”	“I quan confiats els arbres”
anàfores			
hipèrbats			
paral·lelismes			

6. Les figures retòriques més semàntiques estan molt més relacionades amb el contingut i les veureu de manera més aprofundida més endavant. Amb tot, busqueu totes les comparacions, les metàfores impures i les metàfores pures del poema “I quan confiats els arbres”. (Si cal, repasseu com s’identifiquen aquestes figures retòriques.) Torneu a fer aquesta activitat quan hàgiu estudiat ben bé el contingut del llibre i, aleshores, compareu els resultats:

Fragment	Terme A	Terme B

7. Les figures retòriques no sempre es presenten aïllades ni d'una forma lineal, i sovint en trobem més d'una entrelaçada. Completeu la identificació de les figures retòriques (com a mínim, dues) que hi ha en els fragments següents:

Fragments de poemes	Figures retòriques
1) “Quina grua el meu estel” <i>Quina grua el meu estel quin estel la meva grua!</i>	Sintàcticament, hi ha un paral·lelisme, però lèxicament hi ha un quiasme.
2) “Mes d'aquest somni” <i>I el nostre vers era tan llarg / com la nit curta en el seu braç</i>	
3) “I quan confiats els arbres” <i>ignoren els seus ulls nit dia sol estelada plena</i>	
4) “Tirania de l'amor” <i>si et vull deixar, dius: no em deixis. Si Tu em deixaves, sóc jo qui sóc gelós de que ho fessis.</i>	
5) “Blanca bruna” <i>—com la satalia cada pit rodó</i>	

8. En molts poemes de Salvat-Papasseit trobem relacions formals entre mots que no poden ser, si més no totes, fruit de la casualitat. En grup, descriviu els exemples de relacions formals entre mots que us mostrem, extrets de poemes de Salvat-Papasseit que no pertanyen a *El poema de La rosa als llavis*.

Heu d'explicar les relacions formals que hi veieu, que us apuntem a través de negreta, les majúscules i les barres verticals. Tant podeu anomenar-les com descriure-les amb les vostres pròpies paraules. Per exemple, si trobéssiu *català a l'atac*, tant podríeu dir que tenim un palíndrom com que tenim un sintagma que es llegeix igual d'esquerra a dreta com de dreta a esquerra o bé que les lletres d'aquest sintagma estan disposades com en un mirall després de *català* (*català | a l'atac*):

Exemples (la negreta, les majúscules i les barres verticals són nostres)	Explicacions
1) “Encara el port” (de <i>L'irradiador del port i les gavines</i>) [...] — <i>ahir els cobricels de les estrelles</i>	

<i>glasses</i> avui lasses que són [...]	
2) “Novel·la” (d’Óssa menor) [...] Que m’en AMORa quan es dóna sabent que en joc tot ho perdrà; un vers i un bes ja l’eix AMORa , [...]	
3) “L’ofici que més m’agrada” (d’Óssa menor) [...] i es diu si neix un peix a cada cop que donen [...]	
4) “Tarda d’istiu” (d’Óssa menor) [...] que és gerda i és verda [...]	
5) “El berenar a les roques” (de <i>La gesta dels estels</i>) [...] les sABRIA AlBIRAr de dalt del pal més alt [...]	
6) “Paisatge” (de <i>La gesta dels estels</i>) [...] Diu la granota el seu cant ronc [...] i sembla un home cada tronc , [...] soldats que amaga el núvol bronc . [...]	
7) “La meva amiga com un vaixell blanc” (d’Óssa menor) [...]-Quan corris món , el teu nom ¿què et dirà?-	
8) “54045” (de <i>Poemes en ondes hertzianes</i>) [...] Un altre porta ulleres [...] Ran de nas Ran de nas [...] (de guisa que em feia l’ullet 5-4 -0- 4-5) [...]	

- També en grup, busqueu relacions formals semblants a les anteriors en els poemes següents: “Quina grua el meu estel”, “Amo l’aroma”, “Ulls clucs l’amor”, “Com sé que es besa” i “Rails i més rails”.

3.2. Aspectes lingüístics

1. Normalment, els escriptors sempre es decanten per emprar unes determinades estructures lingüístiques i per triar certs mots. Quan coneixem aquestes preferències, que solem anomenar *estil*, fins i tot podem arribar a endevinar qui és l’autor d’un text. En grup, digueu quins dos fragments de poemes són de Salvat-Papasseit:

1) Si en saps el pler no estalviïs el bes que el goig d'amar no comporta mesura. Deixa't besar, i tu besa després que és sempre als llavis que l'amor perdura.] [...]	2) Hesperis, la d'ulls negres, perquè sos fills no vegen] al grec que ve a escometre-la, llampec en la foscor] a la ciutat ciclòpea s'acosta, on remoregen] com roig eixam al veure robar ses bresques d'or.] [...]
3) El pastor vell sordeja del torb que udolador] Refolga en les cingleres i pels collets d'aplana.] Amb l'espina corba de xacres i galvana, davalla, pels dissabtes, a proveir el sarró. [...]	4) Si jo fos pescador pescaria l'aurora, si jo fos caçador atraparia el sol; si fos lladre d'amor m'obririen les portes, si fos bandit millor que vindria tot sol: —els carcellers del món no em sabrien mai l'ombra,] si fos lladre i bandit no em sabrien el vol. [...]

— Què és el que us ha portat a endevinar els fragments de Salvat-Papasseit?

2. Salvat-Papasseit, en alguns poemes, empra un percentatge de monosíl·labs més gran que la majoria de poetes:

- Busqueu dues composicions d'*El poema de La rosa als llavis* en què tres quarts parts o més dels versos comencin amb monosíl·labs.
- Busqueu dos versos en què totes les paraules del vers o totes menys una siguin monosíl·labs.
- Quina transcendència creieu que té en la recitació un nombre elevat de monosíl·labs en un poema?

3. Analitzeu els diminutius que trobem a “Ulls clucs l'amor”, “Com sé que es besa”, “Si la despullava” i “Blanca bruna”, i expliqueu quina connotació tenen.

4. Indiqueu en quin poema de la secció IV. *El delerós mester i la florida* no hi ha ni un verb i digueu quin efecte produeix aquest fet. Compareu aquest efecte amb el que produeix un poema que contingui molts verbs (per exemple, “Seré a ta cambra, amiga”), especialment si són verbs d'acció.

5. Una manera que tenim en català d'intensificar un adjectiu és repetint-lo. Per exemple, *era un nen petit petit* és equivalent a *era un nen molt petit*.

- Busqueu aquest recurs a “I el seu esguard”, a “Mes d'aquest somni” i a “Quin desvetllar-me”.

- b) Us sembla que trobem el mateix fenomen a “La carn fa carn” en la repetició d’un substantiu o es tracta d’una epímone? Argumenteu la vostra resposta.

6. Busqueu si el verb *saber* en els poemes “Perquè has vingut”, “Ser mestre d’amor”, “Seré a ta cambra, amiga”, “Mocador d’olor”, “Perquè és alta i esvelta”, “Ulls clucs l’amor” i “Si anessis lluny” té el significat usual o bé un altre significat, que heu d’explicar.

7. Llegiu el poema següent, d’una altra obra de Salvat-Papasseit:

Epigrama (de L’irradiador del port i les gavines)

Un perfum de colors ha invadit a Margot

S’ha vestida de pressa:

Perquè hom no sabés de sa sina l’olor

s’ha posada una flor

damunt la roba fresca

- a) Expliqueu els dos exemples de concordança de participi.
- b) En grup, aventureu per què a “Visca l’amor”, d’*El poema de La rosa als llavis*, apareix un exemple amb concordança de participi i un sense.

8. Salvat-Papasseit empra amb profusió un tipus determinat d’oracions compostes per subordinació adverbial no circumstantial (també anomenades *oracions compostes per interordinació*). Digueu quin d’aquests tres tipus d’oracions compostes per subordinació adverbial no circumstantial empra més freqüentment Salvat-Papasseit:

Nom de l’oració composta	Significat de la clàusula subordinada	Significat de la clàusula matriu	Exemple (el nexa de la clàusula subordinada, en cursiva)
1) per subordinació causal	causa real	efecte real	<i>Perquè has vingut han florit els lilàs</i> causa real efecte real
2) per subordinació final	efecte hipotètic	causa real	<i>fas goig perquè jo et llueixi</i> causa real efecte hipotètic
3) per subordinació condicional	causa hipotètica	efecte hipotètic	<i>si jo llenço el braç, vacil·la</i> causa hipotètica efecte hipotètic

- Escriviu vuit exemples més —n’hi ha una trentena— del tipus d’oració que hàgiu considerat que apareix més freqüentment en *El poema de La rosa als llavis*.

9. Els poetes trien, entre dos o més sinònims, aquells que creuen més apropiats:

- a) Quin o quins d’aquests tres substantius empra Salvat-Papasseit en *El poema de La rosa als llavis*: *òscul*, *bes* o *petó*?
- b) I quin o quins d’aquests verbs o locucions equivalents a un verb: *besar*, *donar un bes/besos*, *fer un petó/petons*?
- c) Per què creieu que fa les tries anteriors? Quins mots o expressions de les anteriors creieu que potser empra en altres poemes? Aventureu les causes que expliquen que, d’entre dos o més sinònims, Salvat-Papasseit en prefereixi uns a altres.

10. Salvat-Papasseit emprà mots inexistents, però fàcilment intel·ligibles. Busqueu un mot inventat a “Perquè és alta i esvelta” i un a “Blanca bruna” i aventureu per què els deu utilitzar.

11. Un dels mots inventats que acabeu de buscar en l'exercici anterior és un mot creat per derivació. Digueu de quin mot, que sí que existeix, és derivat, i feu-ne també la definició que tindria si aparegués en un diccionari.

12. Feu, també, la definició “de diccionari” de dos mots de Salvat-Papasseit creats per composició, extrets de “Jaculatòria” i de “Si n'era un lladre”.

13. En la poesia de Salvat-Papasseit trobem, i a vegades en la mateixa composició, tant mots ja arcaics en la seva època com mots o expressions ben quotidianes. Busqueu els arcaïsmes (tant lèxics com d'altre tipus) que hi ha a “Si la despullava”.

14. Salvat-Papasseit, sense pretendre-ho, estava influït pel castellà (pel castellà escrit més que no pas per l'oral). Busqueu els castellanismes lèxics i sintàctics que hi ha a “Quin tebi pler”, a “Tirania de l'amor” i a “És fadrineta i com un sol”.

15. Abans ja hem vist com en *El poema de La rosa als llavis* hi ha molts aspectes formals procedents de moviments avantguardistes, especialment del cubisme i del futurisme. Pel que fa al lèxic, també hi trobem una influència procedent del futurisme de F. T. Marinetti: el *maquinisme*, que consisteix a emprar mots que exaltin de manera entusiasta els avenços tècnics fruit de la Revolució Industrial.

Busqueu, en els poemes “Deixaré la ciutat” i “Rails i més rails”, mots que puguin considerar-se propis del maquinisme.

16. Salvat-Papasseit repeteix mots i sintagmes en poemes diferents. Reuniu-vos en grups de set estudiants i, individualment, a casa o a la biblioteca, llegiu una part de la resta d'obra poètica de Salvat-Papasseit i busqueu-hi sintagmes i mots no bàsics (per exemple, *eixamorar*) o bé significatius (com ara *amiga*, *rosa* i *llavi*) que ja heu trobat en *El poema de La rosa als llavis*. Dividiu-vos les obres entre els set membres dels grups:

Estudiant 1: *Poemes en ondes hertzianes* (1919).

Estudiant 2: *L'irradiador del port i les gavines* (1921) des de “Canto la lluita” fins a “Epigrama”.

Estudiant 3: *L'irradiador del port i les gavines* (1921) des de “Nadal” fins a “Damunt mon vaixell”.

Estudiant 4: *Les conspiracions* (1922) i els poemes dispersos (de diversos anys).

Estudiant 5: *La gesta dels estels* (1922) des de “Divisa” fins a “Nocturn”.

Estudiant 6: *La gesta dels estels* (1922) des de “Cançó” fins a “Pregària”.

Estudiant 7: *Óssa menor* (1925).

17. Quan ja hàgiu fet l'activitat anterior, torneu-vos a reunir i comenteu als altres membres de grup el resultat de la vostra recerca. Després, també en grup, redacteu les conclusions a què heu arribat.

18. Resoleu el test següent:

- 1) En *El poema de La rosa als llavis*, aproximadament, hi ha...
- ☐ una cinquena part de poemes anisosil·làbics i la resta, d'art menor.
 - ☐ dues terceres parts de poemes d'art major i una tercera part de poemes anisosil·làbics.
 - ☐ una tercera part de poemes d'art major, una tercera part de poemes d'art menor i una tercera part de poemes anisosil·làbics.
- 2) En *El poema de La rosa als llavis*...
- ☐ pràcticament no hi ha cap composició amb rima a final de vers.
 - ☐ la majoria de composicions tenen rima.
 - ☐ la majoria de versos són blancs.
- 3) En gairebé tots els decasíl·labs d'*El poema de La rosa als llavis*...
- ☐ la 4a vocal és tònica.
 - ☐ la 5a vocal és tònica.
 - ☐ la 6a vocal és tònica.
- 4) Un tipus de construcció sintàctica molt freqüent en *El poema de La rosa als llavis* és...
- ☐ l'oració composta per subordinació condicional.
 - ☐ l'oració de relatiu explicativa amb el relatiu compost *el qual*.
 - ☐ l'oració passiva.
- 5) Què creieu que es pot haver dit sobre *El poema de La rosa als llavis*?
- ☐ Que conté els sonets eròtics més bells de la literatura catalana.
 - ☐ Que conté els madrigals eròtics més bells de la literatura catalana.
 - ☐ Que conté els sonets de tema quotidià més bells de la literatura catalana.

III. L'EIX NARRATIU

1. L'ESTRUCTURA

En *El poema de La rosa als llavis* podem apreciar una estructura molt peculiar. És una obra que presenta una història amorosa, però els poemes també tenen sentit per ells mateixos. Abans d'entrar en l'estudi d'aquests poemes, i com que ja els heu treballats en l'aspecte formal, proposem un seguit d'exercicis que us ajudaran a reflexionar sobre el contingut.

1. L'obra es titula *El poema de La rosa als llavis*. Només amb la lectura del títol observem dos mots clau: *rosa* i *llavis*. Digueu què us suggereixen aquests mots i quina relació tenen dins d'aquest conjunt de poemes.

2. Com hem vist en l'exercici anterior, Salvat-Papasseit opta per uns mots, plens de lirisme, que ja indiquen la temàtica amorosa posterior. Procurant ajustar-vos a l'estructura sintàctica del títol anterior,

(Determinant) + Nom + Preposició + (Determinant) + Nom + Preposició
+ (Determinant) + Nom,

busqueu uns mots adequats per titular un poemari la temàtica del qual sigui un cant a:

- l'amistat: _____
- la natura: _____
- la vida: _____
- la mort: _____

3. En l'índex de l'obra podem apreciar indicis sobre l'estructura narrativa. Consulteu-lo i anoteu els títols de cada un dels capítols que figuren en el quadre següent. Després d'una lectura atenta dels títols, expliqueu el fil narratiu d'aquesta història amorosa:

Número	Títol	Argument
I		
IV		
VI		
VII		
IX		
X		
XII		
XIV		

XVI		
XVII		
XVIII		
XIX		
XX		

4. Ara, anoteu els títols dels capítols i dels poemes que figuren a continuació i llegiu-los detingudament:⁵

Número	Títol capítol	Títols poemes
II		
III		
V		
VIII		
XI		
XIII		
XV		

5. Expliqueu la situació en què us trobeu quan proveu de narrar una història amb els títols dels capítols, tal com heu fet en l'exercici 3 i proveu, ara, de realitzar el mateix exercici amb els títols dels poemes de l'activitat anterior:

Argument:

⁵ Traduïm els fragments en francès de “Com sé que es besa”: *Oh, vine ben a prop meu / tot seguit, deixa caure amb emoció / els teus llavis sobre la meva boca / –en un bes ferotge / seré tot teu!; Marsella, port d’amor / Nostra Senyora de la Guàrdia pregueu per nosaltres.*

6. El poeta, dins del fil narratiu d'aquesta història amorosa, ha creat uns poemes on l'acció avança i uns altres on es detura. Analitzeu les diferències que presenten els quadres anteriors i argumenteu quin quadre reflecteix l'acció narrativa i quin, la pausa narrativa.

7. A continuació teniu una sèrie d'afirmacions sobre l'estructura i el contingut d'aquesta obra. En grup, feu un petit debat sobre aquestes afirmacions i assenyaleu, mitjançant una creu a la columna corresponent, si considereu que són veritables o falses:

Afirmació	V	F
El poeta, en posar títol a aquest conjunt de poemes, opta per al·ludir a un sol poema que engloba totes les composicions.		
És una obra unitària formada per poemes autònoms que, a la vegada, depenen els uns dels altres.		
És un poema amb la mateixa temàtica, però sense cap unitat narrativa.		
L'estimada és una persona molt experimentada.		
El poeta vol comunicar la joia de l'amor.		
És una teoria amorosa que serveix per enamorar la persona estimada.		
És una història amorosa que serveix al poeta per bastir una teoria eròtica.		
El poeta es considera un inexpert en matèria d'amor.		

2. L'ACCIÓ NARRATIVA

2.1. L'inici

L'obra l'encapçala un poema de tres versos, sense títol, que introdueix la temàtica amorosa. El poeta considera que l'amor produeix una ferida, tal com demostren els versos següents:

*Botons de foc al cor
la fiblada d'amor—
però els déus s'hi tatuaven.*

1. Llegiu-vos atentament els versos anteriors i contesteu les preguntes següents:

- A cadascun dels tres versos hi ha unes paraules clau que indiquen com i on es produeix la ferida. Digueu quines són i expliqueu com transmet aquesta sensació.
- Què creieu que afirma el poeta, que els déus beneeixen el seu amor o que el desaproven?
- Considereu que el poeta utilitza aquests versos com una divisa o estendard amorós que justifiqui el seu amor? Raoneu la resposta.

2. En els versos de l'haikú anterior, l'autor, amb poques paraules, comunica un estat d'ànim. La idea de reduir a una imatge una situació o un estat d'ànim, és pròpia de la literatura

oriental. Expliqueu la relació que té la forma d'aquest haikú (que ja heu treballat en un apartat anterior) amb el contingut.

En el decurs de la lectura de l'obra, heu observat alguna altra reminiscència oriental? En cas afirmatiu, quina o quines?

3. Observeu el nom del poema que encapçala el llibre *La gesta dels estels* i busqueu-hi tots els poemes que es titulin igual. Després:

a) Llegiu aquests poemes i expliqueu la funció que realitzen dintre d'aquesta obra.

b) Compareu-los, també, amb el poema inicial d'*El poema de La rosa als llavis* i expliqueu si tots quatre tenen la mateixa funció dins de les obres respectives.

4. L'enamorament és un estat on, com manifesta el poeta, se succeeixen sentiments d'alegria o de dolor en funció, sempre, de la reciprocitat de la persona estimada. Trieu qualsevol d'aquests sentiments i, respectant la forma d'un haikú, exposeu el vostre estat anímic.

2.2. El bes

1. Llegiu atentament els poemes dels capítols I al V. L'autor hi narra l'inici d'una història amorosa. Hi observareu, també, els propòsits del poeta i quins objectius ha d'assolir per dur a bon port aquesta història.

2. Tot i els elements simbòlics que l'embolcallen, la presentació de la persona estimada està feta de manera directa. Al llarg dels poemes, l'autor ens la descriu exhaustivament, de manera subjectiva, però també objectiva. Seguint l'exemple que us donem, completeu el quadre, que us permetrà conèixer l'estimada:

Parts del cos	pit,
Actes relacionats amb aquestes parts	pas,
Visió sensual d'aquestes parts	dolç turmell,

3. El coneixement del cos de l'estimada es produeix, també, mitjançant un seguit de comparacions que serveixen per crear imatges visuals de la noia o de la intensitat de l'amor: el terme real mostra una part del cos i el terme irreal ofereix un elevat contingut simbòlic. Empleneu el quadre següent amb les comparacions que trobeu en els poemes indicats a continuació:

Poemes	Terme real	Terme irreal	Simbologia
“Quina grua el meu estel”			
“Deixaré la ciutat”			

“Amo l'aroma”			
“I el vent deixava”			
“Sota el meu llavi el seu”			

4. Quan el poeta descriu la persona estimada, o bé s'hi adreça directament, utilitza una sèrie de mots que tenen un alt contingut simbòlic:

- Copieu tots els sintagmes (tant si estan constituïts només per un substantiu o un pronom com per més d'un mot) amb què el protagonista es refereix a la dona estimada.
- En grup, escriviu altres mots (per exemple, *dama*) que recordeu que empren altres poetes per referir-se a la dona estimada.

5. Un cop analitzats els resultats dels exercicis anteriors, seleccioneu de la llista següent els adjectius que descriguin millor l'estimada. Feu un petit debat per arribar a uns acords, sobretot en els cinc adjectius que millor la descriuen:

sensual	apassionada	insensible	divertida
atractiva	simpàtica	ingènua	enamoradissa
graciosa	dòcil	càlida	enlluernadora
entremaliada	voluptuosa	exaltada	reprimida
tranquil·la	indiferent	devota	fidel

6. L'alegria per l'enamorament es manifesta en molts versos d'aquests poemes, però el poeta, quan desitja estimar i no ho pot aconseguir, també plasma el seu dolor. Classifiqueu en el quadre següent els versos més representatius en què es manifesten aquests dues emocions:

Alegria	Dolor

7. El mot *bes* no apareix en els primers poemes ni es demana directament cap petó. Busqueu el poema en què apareix per primer cop aquest mot i expliqueu el procés poètic que el poeta utilitza per manifestar aquest desig de besar fins que pot aconseguir-ho.

8. El desig de contacte o el contacte real entre els llavis dels enamorats està plasmat de diverses maneres. La més senzilla és *bes*, o un sinònim *–petó–*, però podem observar un

parell d'expressions sinònimes- que remeten al mateix desig. Busqueu-les i digueu quines són.

9. El desig d'estimar, al llarg d'aquests poemes, es manifesta també amb altres mots o expressions. Feu una gradació, de menor a major intensitat, amb mots o expressions que indiquin de quantes i diferents maneres es manifesta aquest desig:

Poemes	Intensitat mínima	Intensitat mitjana	Intensitat màxima

10. En els poemes que indiquem a continuació podeu observar uns paral·lelismes, a vegades establerts amb la repetició d'un mateix mot, que reforcen la intensitat de l'amor. Anoteu-los en el quadre següent i expliqueu la finalitat que aconsegueixen:

Poemes	Paral·lelismes		Finalitat
	1r terme	2n terme	
“I el seu esguard”			
“Amo l'aroma”			
“Sota el meu llavi el seu”			

11. La biografia de Salvat-Papasseit ens mostra una infància i una adolescència estretament lligades al mar, aspectes que apareixeran en tota la seva obra literària. En aquest bloc de poemes hi apareixen moltes paraules vinculades a aquest medi:

- accidents geogràfics o elements meteorològics,
- mots que formen part del lèxic mariner,
- mots que remeten a les persones o animals que habiten o treballen a la costa, etc.

Busqueu quins mots pertanyen a aquest camp semàntic i classifiqueu-los segons la columna a què corresponguin:

Poemes	Geografia o meteorologia	Lèxic mariner	Animals o persones

12. La relació amb el mar és expressada, a part de paraules de lèxic comú del món mariner, amb un vocabulari determinat –referències històriques o geogràfiques– o amb aspectes visuals. Mireu “*Com sé que es besa*” i expliqueu tots els elements mariners que hi apareixen (la ubicació geogràfica, el color de la tinta, la forma del cal·ligrama, les referències als lladres que robaven en alta mar...).

13. En el primer poema d’aquest apartat observem el poeta-enamorat que, darrere la personalitat d’un mariner, navega en un vaixell. La idea de l’enamorat que realitza un viatge per mar a la recerca de la seva estimada és un tòpic de la literatura universal que ha estat utilitzat per molts autors a l’hora de cantar l’amor o d’exaltar la persona estimada:

- a) Digueu el nom i obres d'autors clàssics i medievals que hagin conreat aquesta idea del viatge per retrobar-se, malgrat les dificultats, amb la persona estimada.
- b) Per què creieu que Salvat-Papasseit utilitza la forma del viatge per mar?

14. El poeta, al llarg de tota l’obra, introdueix tòpics de la lírica medieval, com ara temes de la lírica trobadoresca. Repasseu els elements més característics d’aquest tipus de lírica i digueu quins són els elements trobadorescos que trobeu en les poemes que teniu a continuació (tingueu present que en una mateixa composició n’hi pot haver més d’un):

Poemes	Tòpics
“I el seu esguard”	
“Amo l’aroma”	
“Ser mestre d’amor”	

15. Situeu els escenaris on emmarca Salvat-Papasseit aquest primer bloc de poemes. Feu-ne una descripció i indiqueu quins són els elements que permeten situar-los en un espai interior o exterior.

16. En el poema “Deixaré la ciutat” podem observar com l’enamorat decideix abandonar la ciutat per viure l’experiència de l’amor:

- a) Assenyaleu les paraules o expressions que confirmen l’afirmació anterior.
- b) Feu una selecció del lèxic que lliga el poeta a la ciutat. S’utilitza aquest lèxic, actualment? Raoneu la resposta.

17. En el poema anterior, el lligam amb la ciutat es manifesta, també, en el fet d’enumerar un seguit de sorolls que, habitualment, s’hi produeixen:

- a) Indiqueu quins d'aquests sorolls són deduïts i quins són especificats.
- b) Expliqueu amb quina frase el poeta rebutja la vida de la ciutat.
- c) Feu una valoració de la combinació dels elements avantguardistes i dels tradicionals presents en el poema.

2.3. L'abraçada

1. Llegiu els poemes dels capítols VI al XI. S'inicia la segona etapa d'aquesta història amorosa, on comencen a fructificar els fruits del bes.

2. Observeu el títol del capítol que inicia aquest apartat: *Collita de pètals*. Expliqueu com es relaciona amb el títol del capítol anterior, *El delerós mester i la florida*, i què representen els mots *collita* i *pètals* dins d'aquest bloc de poemes.

3. En l'exercici 15 de l'apartat anterior heu situat els escenaris en què es desenvolupava l'acció dels poemes. Expliqueu el canvi que han sofert aquests escenaris, el mot que hi apareix de manera reiterada i la importància que això té per a la futura intimitat dels protagonistes.

4. La transició en aquest canvi d'escenaris es manifesta ja en el primer poema d'aquesta part, “Mentre la roba s'eixamora”:

- a) Digueu quins són els elements reals i quotidians que introdueixen aquest canvi.
- b) Indiqueu l'element simbòlic (i el vessant religiós que transmet) amb què l'enamorat convida a la materialització d'aquest amor.
- c) Analitzeu l'hora solar en què es desenvolupa l'acció i els colors que es desprenen del poema. Expliqueu, posteriorment, la utilització que en fa el poeta per manifestar la seva alegria davant la proximitat del contacte amorós i especuleu sobre l'època de l'any en què es desenvolupa l'acció.

5. A més de la simbologia catòlica introduïda en el poema anterior, també podem apreciar altres referències religioses. En el poema “Seré a ta cambra, amiga” apareix un personatge de la mitologia romana: Cupidell. Consulteu en una enciclopèdia la importància que té aquest personatge dins la mitologia clàssica, quina caracterització ha rebut i les funcions que se li atribueixen. Finalment, contesteu les preguntes següents:

- a) Expliqueu el paper que Salvat-Papasseit atorga a aquesta figura mitològica i digueu si s'ajusta a la forma clàssica.
- b) Indiqueu la relació que té aquesta figura amb la divisa de tres versos que encapçala l'obra.
- c) Argumenteu els motius pels quals Salvat-Papasseit utilitza la forma Cupidell en lloc de Cupido.
- d) Relacioneu el mot *erotisme* amb aquest personatge.

6. En el poema “Quin tebi pler” apareixen altres tòpics de la lírica trobadoresca. En un diccionari de termes literaris busqueu informació sobre els *lausengiers* i digueu en quin vers trobeu aquesta figura. Quin altre tòpic medieval també hi apareix?

7. La imatge de la penyora, també de tradició medieval, la trobem en aquest conjunt de poemes amb un doble sentit: l'objecte directament esmentat i una referència indirecta a l'acte amorós. Torneu a llegir els capítols VIII i X i responeu les preguntes següents:

- Expliqueu la importància que té el mocador com a objecte eròtic.
- Establiu la relació entre els mots *penyora* i *ofrena*.
- Digueu si la penyora que apareix en el poema “Amo l'aroma” té el mateix valor eròtic que el mocador.

8. L'enamorat adopta una actitud dominant envers l'estimada, tal i com demostra el vers següent: *fas goig perquè et llueixi*. Busqueu altres versos en què es manifesti aquesta voluntat d'adquirir un paper dominant en la relació.

9. El poeta, a mesura que avança l'acció, utilitza els capítols anomenats *Imatges* per descriure nous trets físics del cos de l'estimada i els relaciona amb elements de la naturalesa mitjançant unes figures retòriques de contingut que reforcen la bellesa del seu cos. Llegiu les imatges dels capítols III, VIII i XI i completeu el quadre següent:

Poemes	Trets físics	Elements de la natura	Figura retòrica

10. La personalitat de l'estimada també evoluciona de manera significativa. Hem passat de conèixer tan sols la bellesa d'algunes parts del seu cos a començar a conèixer els seus sentiments i els seus desigs. Expliqueu de quina manera es manifesta aquest canvi i com podem comprovar la complicitat que estableixen els enamorats.

11. A mesura que l'enamorament mutu s'intensifica, podem apreciar en els poemes uns canvis lexicals i morfològics que contribueixen a modificar la relació amorosa:

- Destaqueu la importància del canvi de substantius amb què el poeta s'adreça a l'enamorada.
- Digueu el canvi que es produeix en l'ús dels pronoms personals que es refereixen a l'estimada.
- Indiqueu les conseqüències del canvi del temps verbal en els verbs d'acció amorosa.

12. La constatació que l'amor ha deixat de ser platònic i comença a ser carnal, la tenim en una selecció de vocables que tenen connotacions sensuais. Busqueu els mots o expressions en què es manifesti, indirectament o directament, aquesta sensualitat i classifiqueu-los a la columna corresponent:

Sensualitat explícita	Sensualitat implícita

--	--

2.4. La unió

1. Llegiu els poemes dels capítols XII al XVI. Els moments d'ascensió amorosa han culminat i els enamorats poden consumir el seu amor.

2. Els capítols XII i XIV es titulen igual: *Collita de fruits, 1* i *Collita de fruits, 2*. Expliqueu què significa aquest títol i relacioneu-lo amb el capítol VI, *Collita de pètals*. Després, argumenteu el significat que té el mot *collita* en cadascun d'aquests capítols.

3. En el poema “Ulls clucs” podem observar la presència de l'amor mitjançant una al·lusió a un personatge mitològic. Digueu de quin personatge es tracta i quins són els mots que us han permès de reconèixer-lo.

4. El pas de la sensualitat a l'erotisme previ a la consumació amorosa, el podem apreciar en un poema titulat d'una manera molt significativa. Digueu de quin poema es tracta i de quina manera es manifesta aquest erotisme tan directe.

5. En el capítol XIV el poeta confessa, de diverses maneres, que és un home correspost en el seu amor. Indiqueu com expressa la bona disposició amb què el personatge femení participa en aquesta relació i com l'enamorat manifesta la seva alegria per la conquesta amorosa.

6. En el poema “Blanca bruna” el poeta descriu, de maneres diferents, la pèrdua de la virginitat de l'estimada. Busqueu la forma directa i la forma metafòrica amb què el poeta explica aquesta primera relació sexual.

7. La composició anterior està bastida sobre un joc de comparacions i d'oposicions, la presència de les quals permet al poeta manifestar la tensió amorosa que està vivint. Indiqueu a la columna corresponent cada un d'aquests termes i elaboreu una teoria que justifiqui el significat que li atribuïu:

Oposicions		Comparacions	
Terme	Significat	Terme	Significat

8. En els capítols XIV i XV, per expressar l'abans i el després de la trobada sexual, el poeta recorre a la metaforització mitjançant una simbologia inequívoca. Busqueu els diferents símbols que hi apareixen i classifiqueu-los a l'apartat que correspongui:

Símbols de l'anatomia femenina	
Símbols fàl·lics	
Símbols passionals de la relació sexual	

9. El procés de metaforització que rep l'anatomia femenina és visible des del capítol XII, quan s'inicia la introducció de conceptes de la litúrgia catòlica que atorguen caràcter sagrat a l'amor. Examineu tots els poemes d'aquest apartat i agrupeu a la columna corresponent tots els elements que sacralitzen el cos de l'enamorada i converteixen l'amor en un ritual litúrgic:

Arquitectura	Objectes religiosos	Rituals litúrgics	Imatges bíbliques

10. La utilització de conceptes o de representacions de la religió catòlica també és pot apreciar en altres poemes d'aquesta obra. Busqueu totes les referències religioses (la forma del cal·ligrama, el color de la tinta o el contingut) que apareixen en el cal·ligrama del capítol II.

11. Una altra forma de simbolització la podem apreciar en la utilització d'imatges cromàtiques, que apareixen al llarg de tota l'obra. Llegiu el poema "I quan confiats els arbres" i digueu quants colors hi ha presents i, quan sigui molt evident, què simbolitzen:

Color		Referent	Símbol
especificat	deduït		

12. Reviseu els títols (tant del capítol com del poema) i el contingut de “Si n'era un lladre”, i expliqueu totes les ressonàncies populars que hi trobeu. Indiqueu, també, totes les semblances que trobeu amb el poema “Si, per tenir-la”.

13. La idea del *lladre d'amor* és present al llarg de tota l'obra. Lligueu aquesta idea amb la breu, però intensa, definició de l'enamorat que apareix en el poema anterior i feu una descripció dels trets físics i de la personalitat del poeta. Expliqueu, també, com apareix la idea del càstig pel *pecat* comès.

14. L'acció narrativa d'aquest conjunt de poemes permet agrupar en quatre moments l'acte de la conquesta amorosa. Escolliu els versos més representatius en què el poeta expressa cadascun d'aquests moments i anoteu-los en el quadre següent:

Preparar la cambra	Despullar la noia	Consumar l'amor	Alegrar-se del record immediat

15. Els versos anteriors corresponen als moments més àlgids de l'acció narrativa. Convertiu en prosa aquests versos i compareu els dos textos resultants. Mediteu, en grups, sobre el canvi que ha experimentat el llenguatge que heu utilitzat.

2.5. L'absència

1. Llegiu els poemes dels capítols XVII al XX. L'enamorat ja no té al costat la seva estimada i tan sols li queda recordar els moments que han passat junts.

2. En aquest bloc de poemes podem observar alguns aspectes fonamentals que ajuden a entendre el dolor de l'absència. Indiqueu els versos més representatius que expressin els conceptes indicats a continuació:

Moments	Versos més representatius
L'embriaguesa d'amor	

El somni	
La promesa de fidelitat	
La immortalitat de l'amor	
El desig	
L'enyorament	

3. La intimitat que han tingut els amants es manifesta, mitjançant el record, amb l'ús d'un lèxic que remet a objectes usats habitualment o a accions que realitzem quotidianament. Feu una selecció d'aquest lèxic, tan representativa com pugueu.

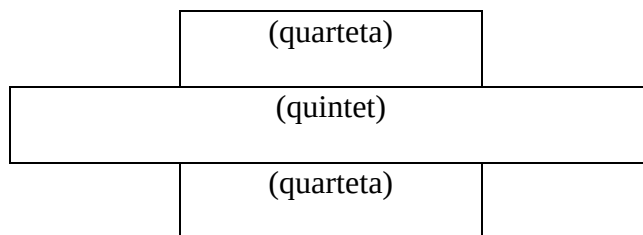
4. Els estudiosos de l'obra de Salvat-Papasseit afirmen que el poema "La carn fa carn" és una cançó bàquica. Busqueu informació sobre Bacus i expliqueu què significa aquesta definició. Digueu els sinònims més usats dels mots *bàquic* o *bacanal*, ambdós derivats de *Bacus*.

5. En aquest poema apareixen un parell de dites populars amb una significació molt clara, però que poden variar de significat en funció del context en què s'utilitzin:

- Indiqueu quines són, el sentit que els atribuïu en aquest context i quins altres significats poden tenir.
- Intenteu recordar altres dites populars, i escriviu-ne tres que també permetin aquesta ambivalència de significat.

6. L'hedonisme que emana d'aquest poema es manifesta en la selecció de paraules i conceptes que el poeta fa per exaltar el plaer dels sentits. Busqueu mots o expressions que responguin a qualsevol manifestació plaent que estigui relacionada amb cadascun dels conceptes següents:

Menjar	Beure	Sensualitat	Sensació gratificant	Localització de l'acció

10. Escolteu la versió musicada del poema interpretada per *La Voss del Trópico*. Amb l'ajut del vostre professor de música i dels companys de classe que sàpiguen tocar algun instrument, podeu interpretar la vostra cançó (ja sigui adaptant el text a un tema musical que decidiu entre tots o creant-ne un de nou).

11. La utilització d'imatges orientals per transportar l'enamorat a un món de somni i de fantasia té una llarga i sòlida tradició. Digueu noms d'obres famoses (poemes, novel·les, quadres, pel·lícules...) on l'acció s'hagi situat en algun indret oriental.

12. Observeu l'angoixa, barrejada amb plaer, que el poeta manifesta en el poema “Mes d'aquest somni”. Consulteu en un diccionari de termes literaris les característiques de contingut que presenta l'*alba* trobadoresca i digueu les semblances i les diferències que hi observeu.

13. En el segon poema del llibre, “Quina grua el meu estel”, el poeta situava la noia dalt d'un estel. A l'antepenúltim poema, “Si anessis lluny”, la situa dalt del pal d'una bandera. Expliqueu quin significat té la repetició de la mateixa acció.

14. Els escenaris –els que intervenen en l'acció narrativa i no són producte del somni– on se situa l'acció d'aquest bloc de poemes han tornat a canviar. Reflexioneu, individualment o en petits grups, sobre com es manifesta aquest canvi i responeu les preguntes següents:

- Indiqueu amb quins elements avantguardistes es manifesta aquest canvi.
- Establiu els lligams que observeu entre els poemes “Deixaré la ciutat” i “Quin desvetllar-me”.
- En el poema “Rails i més rails” es repeteix obsessivament el mot *rail*. Expliqueu quin és el motiu i relacioneu-lo amb la resposta de la pregunta anterior.
- Raoneu la importància tipogràfica (tipus de lletra més gran i utilització de negreta) dels dos versos finals del poema anterior.

15. L'enamorat es qualifica, en moments determinats, de presoner. Digueu què significa aquest mot en el context de les poesies “I el seu esguard”, “Si anessis lluny” i “Rails i més rails” i expliqueu les diferències que hi observeu.

16. El darrer capítol, *Tanca*, permet especular sobre la ubicació geogràfica on s'ha desenvolupat l'amor. Relacioneu el primer vers d'aquest poema amb “*Com sé que es besa*” i situeu el lloc on, possiblement, es va materialitzar l'amor.

17. Heu observat la gran diversitat d'espècies vegetals que apareixen al llarg de tota l'obra. Per grups, busqueu en cada una de les quatre parts en què hem dividit el poemari totes les

paraules que pertanyin al camp semàntic de la botànica i, després de conèixer exactament les seves característiques, classifiqueu-les a les columnes corresponents:

Apartat	Fruit	Arbust	Flor	Planta	Arbre
El bes					
L'abraçada					
La unió					
L'absència					

18. El quadre anterior ens mostra un gran nombre d'espècies vegetals, amb una escassa varietat cromàtica. Aquest fet, sense cap dubte intencionat, ens permet apreciar, bàsicament, tres colors (dos dels quals són repetits constantment), colors que són de gran importància per a l'argument de l'obra, tant pel que fa a les varietats o a les fragàncies que desprenen, com pel contingut simbòlic que la tradició (i el poeta) atorgaven a cada color.

Redacteu un petit text (màxim 8 línies) on exposeu la vostra teoria sobre aquesta qüestió.

3. LA PAUSA NARRATIVA

Salvat-Papasseit estigué molt influït per aspectes formals de l'Avantguardisme, tal com heu pogut observar en la primera part del dossier. Ja heu vist, també, que aquest moviment literari estigué estretament lligat al moviment pictòric del mateix nom.

1. Tenint presents aquestes premisses, contesteu les preguntes següents:

- Consulteu, novament, el quadre de l'exercici 4 de l'apartat **III.1. L'estructura**. Busqueu en un diccionari els mots *cal·ligrama* i *imatge*, i feu-ne una definició on quedi palès el màxim de punts comuns entre aquests dos mots.
- Quina relació tenen els títols dels capítols del quadre anterior amb la pintura?
- Podem afirmar que el poeta, mitjançant les paraules i la forma del poema, crea una obra pictòrica? Argumenteu la vostra resposta.
- Expliqueu la diferència que hi ha entre els capítols titulats *Imatges* i els titulats *Cal·ligrames*, tant en l'aspecte extern com en l'escena que el poeta "ha pintat" en el nostre cervell.

2. Les respostes de l'exercici anterior us han mostrat tant l'estreta relació visual com les diferències que hi ha entre les *Imatges* i els *Cal·ligrames*. Observeu la relació que ambdós grups de poemes mantenen amb la pintura i el dibuix fent els exercicis següents:

- a) Llegiu detingudament els poemes “I el vent deixava” i “Perquè és alta i esvelta”, i, seguint fidelment els versos, feu un retrat, amb color, de la imatge que s'hi plasma:

“I el vent deixava”	
---------------------	--

“Perquè és alta i esvelta”	
----------------------------	--

- b) Memoritzeu el poema “Mocador d'olor”. Destrieu mentalment els principals elements que hi apareixen i intenteu imaginar-vos l'escena a què ens remet. Tot seguit, reproduïu-lo amb la forma de cal·ligrama. Heu d'ajustar-vos als versos de Salvat-Papasseit i procurar que l'expressió visual sigui imaginativa:

3. Hem pogut apreciar l'impacte visual que produeixen les *Imatges* i els *Cal·ligrames*. Hem de tenir present també que, a més del color, hi podem trobar elements sensorials que afecten tots els altres sentits, ja sigui per presència o per absència absoluta; aspectes que reafirmen la voluntat pictòrica de l'autor.

Enumereu els principals versos en què es trobin plasmats cada un dels sentits indicats a continuació:

Poemes	Vista	Oïda	Olfacte	Gust	Tacte
“Jaculatòria”					
“I el vent deixava”					
“Si, per tenir-la”					
“Mocador d'olor”					
“Perquè és alta i esvelta”					
“Com sé que es besa”					
“I quan confiats els arbres”					

4. Busqueu el capítol que clou cadascuna de les parts amb què hem dividit l'acció narrativa i elaboreu una teoria sobre el paper que juguen els poemes que són "imatges" i els que són cal·ligrames en cada apartat, basant-vos en dos arguments: si modifiquen o no l'acció narrativa, i si reforcen o no l'aspecte visual de la poesia salvatiana.

5. Resoleu el test següent:

1) En *El Poema de La rosa als llavis*, Salvat-Papasseit utilitza...

- ☐ un llenguatge realista i col·loquial.
- ☐ un llenguatge directe i precís.
- ☐ un llenguatge metafòric i precís.

2) La descripció de la persona estimada està feta mitjançant...

- ☐ al·legories i símbols.
- ☐ comparacions i metàfores.
- ☐ al·legories i comparacions.

3) El poeta narra la història amorosa amb...

- ☐ un sentiment de culpabilitat.
- ☐ una expressió d'alegria.
- ☐ una sensació de patiment.

4) La relació amorosa està descrita mitjançant...

- ☐ la metaforització del contacte físic.
- ☐ la insinuació dels sentiments amorosos.
- ☐ la mitificació de l'estimada.

5) La utilització de tòpics literaris s'ajusta més a...

- ☐ la mitologia clàssica.
- ☐ la tradició medieval.
- ☐ la concepció barroca de la vida i la mort.

IV. LA CRÍTICA I EL RESSÒ

Quan escrivia Catalunya i selva vaig voler que hi figurés un poeta i vaig triar Joan Salvat-Papasseit. A mi sempre m'ha agradat. És un poeta molt significatiu. [...] M'agrada Salvat-Papasseit perquè és autènticament popular, té una gran sensibilitat, una manera senzilla de dir. És molt atípic en la poesia catalana tradicional, per la seva manera directa d'expressió, davant els pretensiosos poetes noucentistes.

Joan Brossa

El poema de La rosa als llavis és, des de la seva publicació, una de les obres més analitzades pels crítics i estudiosos de la literatura, els quals n'han fet diferents i variades interpretacions.

1. Llegiu atentament els fragments següents, que pertanyen a diferents valoracions que alguns autors han fet d'aquesta obra, i feu un debat en què apareguin aquestes interpretacions i altres de més personals:

Una de les troballes que més destaquen en el llibre és l'actitud amb què Salvat poetitza la relació dels amants: l'amor és un ritual joiós, de festeig dels cossos, espontani i lliure, on no hi ha ombra de pecat o de culpa, de metafísica o de retòrica intel·lectualista. El jo líric hi és espontani, innocent, com un infant juganer, però murri, trapella i maliciós. Aquest poema de Salvat ha esdevingut una de les obres més emblemàtiques de la història de la lírica amorosa de les lletres catalanes de tots els temps.

Josep Borrell

Crec que s'excedeixen, en la seva valoració, aquells assagistes que consideren El poema de La rosa als llavis el millor poema eròtic de la literatura catalana i, fins i tot, de la literatura europea. Nosaltres qüestionem l'eficàcia estrictament eròtica d'aquests textos, en el sentit de desvetllar l'activitat sexual en el lector. Es tracta, sense cap mena de dubte, d'uns magnífics textos amatoris que, sense gaires eufemismes, reflecteixen el desig i el goig de l'aparellament. Però, pel sol fet de presentar-se poetitzats, els textos actuen, precisament, de catarsi.

Anton Carrera

De La rosa als llavis ha pogut dir-se que és el millor poema eròtic de la poesia catalana. Podem afegir-hi, sense por d'exagerar, que és un dels millors poemes eròtics de la literatura europea. Prenc l'adjectiu «eròtic» per singularitzar la classificació dins del camp frondós de la lírica d'amor. En poques ocasions com en aquest llibre de Salvat l'amor ha estat expressat literàriament amb tanta esplendor priàpica, amb tanta vehemència carnal. La vida queda, de sobte, condensada en la màgica victòria del sexe.

Joan Fuster

[En El poema de La rosa als llavis] El fet d'estimar es converteix en una mena de culte, en el qual l'enamorat exerceix les funcions de sacerdot, i l'enamorada, les de novícia. Així, el poema és, a grans trets, la història d'una iniciació o, més en concret, de l'oposició entre l'astúcia del mestre i la innocència de l'enamorada [...] i que, a la llarga, acaba amb l'ingrés de la novícia al regne de la ciència.

Joaquim Molas

2. En grup, i després d'uns acords previs, elaboreu una petita crítica a l'estil de les anteriors en què argumenteu la relació que estableix el poeta entre l'amor i els enamorats.

3. La totalitat de l'obra poètica de Salvat-Papasseit ha suscitat, des de la seva publicació, diferents interpretacions. Una de les que ha generat més polèmica ha estat la discussió al voltant de si el poeta és o no és avantguardista.

En grups, llegiu detingudament els fragments següents i, amb els vostres criteris i els dels analistes següents, procureu arribar a unes conclusions, que heu d'escriure conjuntament, sobre aquesta controvertida qüestió:

És interessant observar com Salvat es relaciona –i posteriorment a molts d'ells els dedicà poemes– amb les dues gran direccions que comencen a polaritzar la manera d'entendre la cultura: aquells per als qui la creació és un esforç intel·lectual suprem de rigor connectat amb la tradició acadèmica –Riba, Manent, Garcés, Sunyer...– i aquells altres que, en una línia de sentit contrari, opten per la ruptura ideològica i la revolta contra el passat –Torres-Garcia, Junoy, Sucre... Entre aquestes dues línies s'inscriu l'obra de Salvat: ruptura i formalisme, avantguarda i tradició.

Ferran Gadea

En efecte, a la poesia de Joan Salvat-Papasseit trobem algunes de les característiques comunes a molts d'aquests poetes: per exemple i com a actitud vital, la revolta. Salvat va ésser un poeta revoltat i, per això, entre d'altres motius, va ésser un avantguardista.

Josep-Maria Castellet

Si ens cenyim al rigor just de la denominació, amb tot, l'avantguardisme de Salvat, si no és “fals” com sostenia Foix, sí que és més aviat epidèrmic, i bé que mai no va deixar d'escriure cal·ligrames –encara en trobem alguns en Óssa menor–, tant la seva concepció de la poesia com el sector més ampli i perdurable dels seus llibres creixen, realment, al marge de les intencions i de la tècnica avantguardistes.

Joan Fuster

L'avantguardisme de Salvat vol dir ganes d'estar al dia, d'exhibir un posat modern, anticonvencional; és també un foc d'artifici que dissimula la manca, la impossibilitat d'acció i la frustració que en resulta. Foix –que és un avantguardista inexplicable com a tal, sense l'estímul d'una brillant formació literària, sense l'agulló de les seves constants lectures de Lluïl·la– detectà amb agudesa el no avantguardisme de Salvat: tot plegat, foc d'encenalls. Sí, però Salvat el necessitava: havia de creure's avantguardista, de tornada de tot i en el cim de l'onada de la modernitat.

Carles Miralles

4. La figura de Salvat-Papasseit ha estat un mirall per a poetes posteriors, algun dels quals han glossat tant la seva persona com la seva obra. Llegiu els poemes de J.V. Foix, Joan Brossa i Joan Manuel Serrat que figuren a la pàgina següent i confegiu, vosaltres també, un poema dedicat a Joan Salvat-Papasseit:

<i>a J. Salvat-Papasseit, I.M.</i> <i>Ah!, si amb levites de verda llustrina Ens amaguéssim darrere aquells sacs Per quan vindrien les noies, i, manyacs, Cantéssim nadalenques amb sordina!</i> <i>I, si ploqués, darrere una cortina Coféssim la corona com els Mags, I en fer petar per la cambra els xerracs Tothom digués que som de rel divina!</i> <i>O anéssim tots plegats cap a les pistes I amb la raqueta empaitéssim ocells Mentre els estels fan niu al cim dels tells</i> <i>I els núvols, a ponent, són ametistes Que dibuixen la gepa dels camells On cavalquem amb barbes futuristes!</i> J.V. Foix	<i>CANÇÓ PER A EN JOAN SALVAT-PAPASSEIT</i> <i>No sóc modest. Estic enamorat d'aquests ulls petits perquè esguarden de lluny i del meu front tan alt que ho és per tant que pensa. No vull agrair res, perquè no he tingut mestre. Jo no prometo res. Només camino (mullant la ploma al cor, que és on cal sucra l'eina...).</i> <i>Tampoc no sé el que em proposo, perquè el tenir un propòsit no és fer feina. Jo no vull allistar-me sota de cap bandera de la divina acràcia, seré ara el glossador, de l'acràcia impossible de la vida dels homes que no senten desig d'una era millor. I el que pensin de mi no m'interessa gens...</i> <i>Va entrar al món per la porta de servei. Buit el seu bagul i un pedaç al cul... Era un bagul que s'endrecava poc a poc i esdevenia un vers cada record... Per a ell la meuca es posava la roba de quan fou verge i volaven les gavines amb les plomes de diumenge... Sí...</i> <i>Per a ells els vaixells bufaven una, dos i tres vegades i s'estimava una parella en qualsevol cantonada... Sí...</i> <i>Per a ell miolaven els gats a la lluna, en els terrats... Sí...</i> <i>Per a ell s'obrien vermells les promeses i els clavells... Sí...</i> <i>Per a un home prim de rostre verdós de llavis humits i molt llargs els dits per tastar millor les dones. I no era modest. I estava enamorat des seus ulls petits que esguardaven el lluny i del seu front tan alt de tant com ell pensava. I no agraïa res a qui res no li ensenyava. I el que penseu d'això...</i> Joan Manuel Serrat
<i>A LA NOSTRA VORA</i> <i>Com que era teva la llum, la fogata es gela sota els arcs. Dóna'm les mans. Nat de peix el terrat, la fosca ens mata: Salvat, ajuda'ns a portar els instants.</i> <i>Ens hem de batre sota una aigua ingrata, la nostra força és pobra aquí al voltant —aquell peix al terrat era de plata—; però ens sabem valents, l'empresa és gran.</i> <i>La pàtria, esguerrada, duu careta. Que mai no sàpigues el que ha passat; al cel d'abans no hi ha columna dreta.</i> <i>I si esborrem molts noms que hem heretat, el teu és ple de ramells blancs, poeta de la claror: no t'oblidem, Salvat!</i> Joan Brossa	

5. L'obra poètica de Salvat-Papasseit també ha estat objecte de traduccions. Consulteu les que apareixen a la vuitena edició de *Poesies completes*, a cura de J. Molas, i completeu el quadre següent amb les principals llengües en què es pot llegir la seva poesia i les dades principals de les traduccions o edicions bilingües:

Llengua	Obra
Euskera	<i>Antologiak</i> . Pamiela, 1995. Traductor: Koldo Izagirre.
Anglès	 <i>Poesies – Poems</i> . University of North Carolina, 1998.
.....	
.....	
.....	

6. Una altra mostra d'aquest ressò l'apreciem en el fet que un ampli ventall de conjunts musicals i cantants famosos hagin musicat una gran quantitat de poemes de Salvat-Papasseit. Consulteu la discografia que figura a l'annex 2 i feu les activitats següents:

- Busqueu els anys en què es van editar el primer i l'últim disc amb una cançó d'aquest poeta, i aventureu una hipòtesi sobre l'actualitat i l'interès de la seva poesia.
- De totes les obres poètiques, digueu quina és la que té més poemes musicats.
- Hi ha alguns poemes dels quals se n'han fet nombroses versions musicals. Busqueu-los i digueu quins són els cantants més coneguts que els han musicats.
- Feu una tria dels poemes que més us hagin agradat i, amb l'ajut del professor, procureu sentir diferents versions del mateix poema.

7. De l'obra de Salvat-Papasseit també se n'han fet diferents lectures poètiques, recitacions o muntatges teatrals i espectacles musicals. Consulteu la setena edició de *Poesies completes* de Joan Salvat-Papasseit a cura de Joaquim Molas i els articles de Ricard Salvat i Jaume Aulet consignats a la bibliografia, i feu-vos una llista dels principals espectacles públics de fa bastants anys basats en l'obra de Salvat-Papasseit. Intenteu trobar-ne d'altres, especialment a l'entorn del centenari del naixement del poeta (a través de buscadors d'Internet, consultant la secció d'espectacles de diaris, de les revistes *Serra d'Or* i *El Temps*, preguntant-ho a amics afeccionats al teatre i als concerts de cantants catalans, etc.).

8. La memòria del poeta no solament s'ha mantingut viva en la música o en els espectacles poètics, sinó que en la vida quotidiana, arreu de Catalunya, podem trobar mostres del seu record. Busqueu carrers, places, centres cívics o culturals, biblioteques o centres d'ensenyament que portin el nom de Joan Salvat-Papasseit.

9. En grup, confegiu una pàgina web sobre *El poema de La rosa als llavis*. Tingueu en compte que, a part d'arxius de text i d'imatge, també hi podeu col·locar molts arxius de so –confegits per vosaltres o bé extrets de discos que teniu consignats a la discografia d'aquest mateix dossier. A més, també hi podeu incloure enllaços a altres pàgines –podeu triar les més interessants utilitzant buscadors d'Internet. (Tant en aquest exercici com en els dos anteriors és preferible fer la cerca amb el segon cognom del poeta, *Papasseit*.)

V. PROPOSTES LÚDIQUES

En la resolució dels exercicis següents, com és habitual en ludolingüística, no es tenen en compte els accents i les dièresis. Per tant, haureu d'afegir-hi aquests signes, si cal.

1. Resoleu el damerograma següent sense consultar l'obra que heu estudiat, *El poema de La rosa als llavis*. En el lloc de les definicions hi trobareu versos d'aquest poemari, amb uns asteriscs que corresponen als mots que hi manquen.

Com que en el text us apareixerà una composició d'*El poema de La rosa als llavis*, també podeu fer el procés invers: traslladar lletres del text a les "definicions". I, a més, tindreu una bona pista si descobriu l'acròstic que amaguen "els mots definits":

TEXT

											,				
1	2	3		4	5	6	7	8	9		10	11	12	13	14

15	16	17		18	19	20	21	22	23		,	24	25	26	27	28		
29	30	31		32	33		34	35	36	37	38	39	,	40				
41	42	43		44	45	46		47	48		49	50	51		52	53		
,																		
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63		64	65		66	67	68	.	69

70	71		72	73	74		75	76		77	78	79	80	81				
82	83	84	85		86	87	88	89		,	91	92	93	94	<u>95</u>			
96	97		98	99	100		101	102	103	104		105	106		107	108	109	
110	111	112		113	114		115	116		117	118	119		120	121	122	;	123
124	125	126		127	128		129	130	131		132	133	134	135				
136	137		138	139	140	141	142		143	144		145	146	147	148	•		149

150	151	152		153	154		155	156	157	158	159	160		,	161	162	163	164	165			
166	167	168		169	170	171	172	173		174	175		176	177	178		179	180	181	182	.	183

“DEFINICIONS”

52	13	78	148	121
----	----	----	-----	-----

—* dolençant

114	4	167	88	73	51
-----	---	-----	----	----	----

Floria l’*.

162	22	95
-----	----	----

com una pruna que * caigués

32	183	127
----	-----	-----

com la * rosa als pics quan surt el sol

15	112	145	21	91	59	82
----	-----	-----	----	----	----	----

i l’ala clara, *,

124	26	164
-----	----	-----

* l’aroma d’aquest brot de menta

138	131	2	94	141	83	136
-----	-----	---	----	-----	----	-----

era el * trement trement

179	31	20	107	175
-----	----	----	-----	-----

* l’amor que m’ha donat l’amiga

97	152	18	67	43
----	-----	----	----	----

marineret qui no vigila —corsari ve i li pren l’*

62	111
----	-----

I si * ets temerosa no et deixarà cridar

132	77	46	161	58	174	123
-----	----	----	-----	----	-----	-----

pel brot de menta cap d’elles *—

35	87
----	----

volar d’oronella * vent

56	9	17	115	153	96	37
----	---	----	-----	-----	----	----

* a l’arena fina

146	125	39	169	85		44	30	47
-----	-----	----	-----	----	--	----	----	----

Seré a ta cambra, *, * ningú no ho sabrà;

6	93		103	177		34	105	182	70	3	19
---	----	--	-----	-----	--	----	-----	-----	----	---	----

* * vols * la vida

144	69	120	159	102	165	180		166	16
-----	----	-----	-----	-----	-----	-----	--	-----	----

fletxa arc sageta * * carn

156	75		126	54	40	113	117
-----	----	--	-----	----	----	-----	-----

la xemeneia fa * seu nom * en marxa

79	157	106	41	155
----	-----	-----	----	-----

l’ombra d’*

101	81	28	147	118
-----	----	----	-----	-----

com vela nova que * el garbí

49	122		100	133	42
----	-----	--	-----	-----	----

*, * tenir-la, la feria al cor

64	154	150	170	116	128	80	149
----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----

que el iol * sota el ventre moll.

74	130	10	5	98
----	-----	----	---	----

i les * de la fortuna de la seva sina

163	25	48	173	171	36	99
-----	----	----	-----	-----	----	----

Vine, *, on s'escau la pomera.

71	7
----	---

LA ROSA LA ROSA * SÓC PREGANT

1	55	176		110	181	143
---	----	-----	--	-----	-----	-----

* * la vida sempre és una festa

134	109	60	12	50	139	11
-----	-----	----	----	----	-----	----

* d'amor

38	151	84	76
----	-----	----	----

si ets a la * guarden ton camí

86	61	92	140	168	89
----	----	----	-----	-----	----

com una vela s'*

,	72	27	119	142	68
---	----	----	-----	-----	----

Mocador *

63	29	45	160	90	66
----	----	----	-----	----	----

* matí que una flor m'ha posat

65	108	178
----	-----	-----

però no diguis ni un *

53	24	135	8	137	172	158
----	----	-----	---	-----	-----	-----

—quin perfum de magnòlia el seu pit *!

57	33	129	104	14	23
----	----	-----	-----	----	----

i em faré el * pàl·lid com si fos un minyó

- 1) Només hi trobareu mots del camp semàntic de les plantes (noms d'arbres, de flors, etc.) que apareixen en *El poema de La rosa als llavis*.
- 2) Els mots estan ordenats per ordre alfabètic.
- 3) Hi ha un nom de flor que sabeu segur...

[illegible]

88

E	V	I	F	A	R	G	E	L	E	T
S	R	C	A	L'	A	M	O	R	Q	U
A	U	T	O	M	N	I	B	U	S	E
I	E	L	E	L	A	T	A	T	L	M
E	B	E	E	M	A	S	Y	D	I	E
N	L	F	A	N	A	L	I	A	A	V
E	I	S	C	A	O	T	L	L'	R	A
M	A	Q	U	I	N	A	L	U	M	O
E	R	L	A	V	O	L	I	O	G	A
X	I	L'	H	E	P	R	E	S	V	A

BIBLIOGRAFIA

- AADD. *Centenari Joan Salvat-Papasseit: (1894-1994)*. Barcelona: Departament de Cultura i Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, 1994.
- ALPERA, L. "Salvat-Papasseit: l'Amor i l'Eros al «Poema de la rosa als llavis»". *Revista de Catalunya* [Barcelona] (setembre 1994), núm. 91, p. 118-127.
- ARITZETA, M. *Diccionari de termes literaris*. Barcelona: Edicions 62, 1996. (El cangur; 202)
- AULET, J. "La recepció de la poesia de J. Salvat-Papasseit durant la dècada dels seixanta". *Els Marges* [Barcelona] (setembre 1991), núm. 44, p. 89-104.
- BALCELLS, J. M. "Explicació de «54045» de J. Salvat-Papasseit. A: *Anàlisis i comentaris catalans*, v. IV. Barcelona: Curial, 1985, p. 130-135.
- BALCELLS, J. "El motiu de la 'cambrà' en la lírica catalana del segle xx". A: *Miscel·lània Joan Gili*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 1988, p. 53-78.
- BARGALLÓ, J. [et al.] *Comentari de textos literaris (Teoria, propostes i terminologia)*. Barcelona: Columna, 1987. (Capitell; 3)
- BARGALLÓ, J. *Manual de mètrica i versificació catalanes*. Barcelona: Empúries, 1991
- BECH, S.; BORRELL, J. *Com es comenta un text literari*. Barcelona: Barcanova, 1988.
- BORRELL, J. "Introducció" i "Apèndix". A: SALVAT-PAPASSEIT, J., *Antologia poètica*. Barcelona: Barcanova, 1990.
- BORRELL, J. "L'obra poètica de Joan Salvat-Papasseit". *Circularart* [Barcelona] (juliol-setembre 1994), núm. 36, p. 5-7.
- BOU, E. "Les avantguardes i les generacions dels anys 20". A: *Lliçons de la literatura comparada catalana i castellana (segles XIX i XX)*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 1985, p. 111-146.
- CARDONA, À. *Joan Salvat-Papasseit*. Barcelona: Columna, 1985.
- CARRERA, A. "Joan Salvat-Papasseit a través de dos poemes." *Butlletí. Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya* [Barcelona] (juliol 1994), núm. 89, p. 18-20.
- CARRERA, A. "«El poema de La rosa als llavis» de Joan Salvat-Papasseit". A: *Lectures de COU 1996-1997*. Barcelona: Edicions de La Magrana, 1996, p. 89-121.
- CASTELLET, J. M. "Salvat-Papasseit i la introducció del realisme en la poesia catalana". A: *L'hora del lector seguit de Poesia, realisme, història*. Barcelona: Edicions 62, 1987 (L'Alzina; 18), p. 177-183
- CORRETGER, M. "Joan Salvat-Papasseit, «El poema de la rosa als llavis»: Lectura i comentari". A: *Comentaris de literatura catalana de COU 1990-91*. Barcelona: Columna, 1990, p. 53-105.
- EROLE, E. *Memòries d'un llibre vell: cent anys de la vida d'un llibre*. Barcelona: Pòrtic, 1971.
- FOIX, J. V. "Salvat-Papasseit". A: *Catalans de 1918*. Barcelona: Edicions 62, 1965, p.71-77.

- FUSTER, J. *Literatura catalana contemporània*. Barcelona: Curial, 1971, p. 222-232.
- GADEA, F. "Del cal·ligrama a la cançó: la trajectòria poètica de Salvat-Papasseit". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 16-20.
- GADEA, F. "Salvat en els textos dels seus coetanis". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 24-35.
- GADEA, F. "Josep M. de Sagarra i Joan Salvat: un altre centenari". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 7-10.
- GADEA, F. "Joan Salvat-Papasseit. La vida breu, l'obra intensa", estudi preliminar a *Joan Salvat-Papasseit avantguardista. Manifestos, cal·ligrames i altres poemes*. Barcelona: Alter Pirène, 1994, p. 5-40.
- GARCÉS, T. *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits*. Barcelona: Selecta, 1972.
- GAVALDÀ, J. V. "El futurisme romàntic: les metallengües de l'avantguarda catalana". *Caplletra* [València] (tardor 1988), núm. 5, p. 123-130.
- GAVALDÀ, J. V. *La tradició avantguardista catalana. Proses de "Gorkiano" i Salvat-Papasseit*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988. (Biblioteca Serra d'Or; 81)
- GIBERT, M. M. "«El poema de la rosa als llavis»: L'amor dels sentits". A: *Comentaris de literatura catalana de COU 1989-1990*. Barcelona: Columna, 1989, p. 55-68.
- JULIÀ, M. L. "Joan Salvat-Papasseit. Evolució poètica i lluita social", *Revista de Catalunya* [Barcelona] (març 1996), núm. 105, p. 115-125.
- KEOWN, D. *Sobre la poesia catalana contemporània*. València: Quaderns 3 i 4, 1996.
- LLORENS, J. "Salvat-Papasseit i la Catalunya del seu temps". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 11-12.
- MIRALLES, C. "Per a una lectura de Salvat-Papasseit". A: *Eulàlia. Estudis i notes de literatura catalana*. Barcelona: Edicions del Mall, 1986, p. 139-168.
- MIRALLES, C. "Salvat-Papasseit i el seu temps". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 21-23.
- MOLAS, J. "J. Salvat-Papasseit i el Regeneracionisme". A: *Lectures crítiques*. Barcelona: Edicions 62, 1975, p. 100-104.
- MOLAS, J. "Sobre la «Cançó futura», de J. Salvat-Papasseit". *Els Marges* [Barcelona] (setembre 1977), núm. 10, p. 105-107.
- MOLAS, J. *La literatura catalana d'Avantguarda. 1916-1938*. Barcelona: Antoni Bosch, editor, 1983, p. 43-52.
- MOLAS, J. "Els moviments d'avantguarda: Joan Salvat Papasseit". A: *Història de la literatura catalana*. vol. 8. Barcelona: Ariel, 1987, p. 328-376.
- MOLAS, J. "Pròleg". A: SALVAT-PAPASSEIT, J. *Poesies completes*. Barcelona: Ariel, 1991⁷ (p. VII-LXXVII) i 1997⁸ (p. 5-79).
- NADAL, M. "«El poema de la rosa als llavis»: l'itinerari de l'enamorat". A: *Comentaris de literatura catalana de COU 1988-1989*. Barcelona: Columna, 1988, p. 59-68.
- OLIVA, S. *Introducció a la mètrica*. Barcelona: Quaderns Crema, 1988.

- OLLER, D. "La poesia de Salvat-Papasseit". *L'Avenç* [Barcelona] (setembre 1979), núm. 19, p. 40-44.
- PLA, J. "El poeta Joan Salvat-Papasseit (1894-1924)", dins *Homenots. 4a sèrie. A: Obra completa*, vol. 29. Barcelona: Destino, 1975, p. 319-357.
- PLANAS, X.; PUIG, F. "Discografia de Joan Salvat-Papasseit i Josep Maria de Sagarra". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 67-69.
- PONS, A. "Tres paisatges de Joan Salvat-Papasseit". *El Temps* [València] (30 de maig de 1994), núm. 519, p. 62-69.
- SAGARRA, J. M. "Salvat-Papasseit", dins *Cafè, copa i puro. A: Obres completes. Prosa*. Barcelona: Selecta-Catalònia, 1967, p. 404-406.
- SALVAT, R. "La fascinant i difícilíssima trajectòria humana de Joan Salvat-Papasseit i el teatre". *Circularart* [Barcelona] (juliol-setembre 1994), núm. 36, p. 2-4.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Humo de fábrica*. Barcelona: Galba edicions, 1977.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Els nens de la meua escala i Dites d'infant*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1979.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Epistolari de Joan Salvat-Papasseit* (edició a cura d'A.-J. Soberanas). Barcelona: Edicions 62, 1984. (Antologia catalana; 100)
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Postals a les filles* (edició a cura d'A.-J. Soberanas). Barcelona: Edicions de La Magrana, 1986.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Joan Salvat-Papasseit avantguardista. Manifestos, cal·ligrames i altres poemes* (edició a cura de F. Gadea). Barcelona: Alter Pirene, 1994.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. *Poesies completes* (edició a cura de J. Molas). 8a ed. Barcelona: Ariel, 1997.
- TEIXIDOR, J. *Cinc poetes*. Barcelona: Destino, 1969, p. 51-89.
- VALLCORBA, J. "L'avantguardisme de Joan Salvat-Papasseit". *Butlletí dels Mestres* [Barcelona] (març-maig 1994), núm. 237-238, p. 13-15.

ANNEXOS

ANNEX 1. Solucionari

I. SALVAT-PAPASSEIT, UN POETA VITAL

1. VIDA

3. Com a mínim: Josep Maria López-Picó i Joaquim Torres-Garcia.

Altres escriptors, pintors...: Antoni Munné-Jordà, Avel·lí Artís-Gener, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Albert Ràfols-Casamada...

4.

Joan Salvat-Papasseit	Dades biogràfiques	J.V. Foix
1894-1924	Any de naixement i de mort	1893-1987
30 (va néixer el 16 de maig i va morir el 7 d'agost)	Quants anys tenia quan va morir?	94 (va néixer el 28 de gener i va morir el 29 de gener)
Baixa.	Pertanyia a una classe social alta o baixa?	Alta.
Va anar, però poc, a l'escola.	Va anar a l'escola? Va seguir estudis superiors? Va estudiar a la universitat?	Va estudiar a la universitat.
Va fer molts oficis.	Per guanyar-se la vida, va fer un sol ofici o bé molts de diferents?	Va fer, bàsicament, de pastisser.
Sí. Va publicar articles anarquistes i socialistes. Fins i tot ser condemnat a presó.	Va tenir compromís polític? En cas afirmatiu, quines conseqüències va tenir aquest compromís?	Sí. Va publicar bastants articles catalanistes.
Sí. Va tenir dues filles.	Es va casar? Va tenir fills?	No. No va tenir fills.
Sí.	Va patir malalties greus?	No.
Sí.	Va patir dificultats econòmiques?	No.

5.a) Foix tenia 26 anys i Salvat-Papasseit, 24.

8.

Any	Vida i obra de Salvat-Papasseit	Esdeveniments culturals	Esdeveniments socials i polítics
1894	Neix a Barcelona.		Execució d'anarquistes a Montjuïc.
1901	El seu pare, fogoner de vaixell, mor d'accident a alta mar. Resideix a l'Asilo Naval Español fins al 1906, instal·lat en una corbeta, al port de Barcelona.	<i>Els sots feréstecs</i> , de R. Casellas.	Fundació de la Lliga Regionalista.
1907	Fa d'aprenent d'adroguer, d'escultor, de vigilant nocturn al moll, etc.	<i>L'auca del senyor Esteve</i> , de S. Rusiñol. Creació de l'Institut d'Estudis Catalans.	
1909		F. T. Marinetti redacta el primer manifest futurista.	Setmana Tràgica: revolta antimilitarista i anticlerical que esclata a Barcelona.
1911	Coneix Daniel Cardona, Joan Alavedra i altres, amb qui funda el grup Antiflamenquista Pro-cultura.	<i>La Ben Plantada</i> , d'Eugeni d'Ors. Creació de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.	Fundació de la CNT.
1913	Assisteix a les classes de Jordi Rubió als Estudis Universitaris Catalans.	<i>A la recerca del temps perdut</i> , de Marcel Proust. Publicació de les "Normes ortogràfiques" de l'Institut d'Estudis Catalans, confegides bàsicament per Pompeu Fabra.	
1914	Ingressa a la "Juventud Socialista", però de seguida es		Constitució de la Mancomunitat de Catalunya.

	desenganya de la política. Comença a col·laborar en la premsa revolucionària.		Començament de la Primera Guerra Mundial.
1915	Col·labora a la revista <i>Sabadell Federal</i> .	<i>Oda a Guynemer</i> , de J. M. Junoy. <i>Poemes del neguit</i> , de J. Folguera.	
1916	És condemnat a dos mesos i un dia de presó per un article a <i>Los Miserables</i> . Coneix el pintor J. Torres-Garcia.	<i>La metamorfosi</i> , de F. Kafka. <i>Introducció a la psicoanàlisi</i> , de S. Freud.	
1917	Organitza la secció de llibreria de les Laietanes. Apareix <i>Un enemic del poble</i> (fins al 1919).	<i>Poema espars</i> , de J. Folguera. Publicació del <i>Diccionari ortogràfic</i> de l'Institut d'Estudis Catalans.	Revolució d'octubre a Rússia.
1918	Es casa amb Carme Eleuterio. Estada a Sitges. Edita <i>Humo de fábrica</i> (recull d'articles). Publica <i>Arc-Voltaic</i> .	<i>Calligrammes</i> , de Guillaume Apollinaire. <i>La ciutat d'ivori</i> , de Guerau de Liost.	S'acaba la Primera Guerra Mundial.
1919	Neix la seva primera filla, Salomé. Primera crisi d'una malaltia pulmonar. Publica <i>Poemes en ondes hertzianes</i> .	<i>Primer llibre d'estances</i> , de Carles Riba. Comencen a publicar-se les <i>Converses Filològiques</i> , de Pompeu Fabra.	
1920	Publica el manifest "Contra els poetes amb minúscula. Primer manifest futurista català". Publica poemes en castellà a la revista avantgardista <i>Grecia</i> .	<i>Poesies</i> , de J. Folguera. <i>Poemes i cal·ligrames</i> , de J. M. Junoy.	
1921	Estada a Cercedilla per guarir-se de la tuberculosi. Edita la revista <i>Proa</i> . Publica articles a <i>La Publicidad</i> , sota el títol genèric <i>La ploma d'Aristarc</i> . Publica <i>L'irradiador del port i les gavines</i> .		
1922	Neix la seva segona filla, Núria. Publica <i>Les conspiracions i La gesta dels estels</i> .	<i>Vint cançons</i> , de T. Garcés. <i>Ulisses</i> , de J. Joyce.	Marxa de Mussolini sobre Roma.
1923	Publica <i>El poema de La rosa als llavis</i> . Inici de les proses <i>Els nens de la meva escala</i> .	Creació de l'editorial Fundació Bernat Metge.	
1924	Mor la seva filla Núria. Mor a Barcelona.	<i>Manifeste du surréalisme</i> , d'A. Breton. Es prohibeixen els Jocs Florals i l'ensenyament del català.	Dictadura de Primo de Rivera.
1925	Apareix, pòstumament, <i>Óssa menor</i> .	<i>El cor quiet</i> , de J. Carner.	Supressió de la Mancomunitat, que no funciona des de 1923.

2. OBRA

1. Gorkiano. Mitjans: *Los Miserables*, *Justícia Social*, *Sabadell Federal*.

3.

Poetes	Pintors o dibuixants	Crítics d'art
Josep Maria Junoy Joaquim Folguera Sebastià Sánchez Juan Josep Maria López-Picó	Rafael Barradas Joaquim Torres-García Josep Maria Junoy Josep Obiols Xavier Nogués	Sebastià Gasch

4.

<i>Trossos</i> Data de sortida: 1916 Lloc de publicació: Barcelona. Periodicitat: variable. Números publicats: 5 Fundadors: Josep M. Junoy. Directors: Josep M. Junoy i J.V. Foix. Col·laboradors: Vicent Solé de Sojo, López-Picó, Joaquim Folguera. Seccions destacades: entre altres, “Informacions sobre l’Avantguarda”, “Traduccions”.	<i>Un enemic del poble</i> Data de sortida: març 1917 Lloc de publicació: Barcelona. Periodicitat: variable. Números publicats: 18 Fundadors: Joan Salvat-Papasseit. Director: Joan Salvat-Papasseit. Col·laboradors: Joaquim Torres-Garcia, Eugeni d’Ors, Josep M. de Sucre. Seccions destacades: “Informacions sobre l’Avantguarda europea”, “Traduccions”.
<i>Arc Voltaic</i> Data de sortida: febrer de 1918 Lloc de publicació: Barcelona. Periodicitat: única. Números publicats: 1 Fundadors: Joan Salvat-Papasseit. Director: Joan Salvat-Papasseit. Col·laboradors: Joaquim Folguera, Joan Miró. Seccions destacades: “El Manifest Art-Evolució” de Torres-Garcia.	<i>Proa</i> Data de sortida: gener 1921 Lloc de publicació: Barcelona. Periodicitat: variable. Números publicats: 2 Fundadors: Joan Salvat-Papasseit. Director: Joan Salvat-Papasseit. Col·laboradors: Josep M. López-Picó, Solé de Sojo. Seccions destacades: Textos nacionalistes.

12.

- *Poemes en ondes hertzianes* fou publicat el **1919**. Està constituït per **10** composicions. Amb aquesta publicació inicia una temptativa **avantguardista**.
- *L'irradiador del port i les gavines* fou publicat el **1921**. Està constituït per **25** composicions. Amb aquesta publicació **consolida** les formes avantguardistes.
- *Les conspiracions* fou publicat el **1922**. Consta de **8** poemes on s'expressen postulats de caire **nacionalista**. Fou escrit a **Fuenfria**.
- *La gesta dels estels* fou publicat el **1922**. Consta de **34** poemes on **inicia** una poètica personal i **s'allunya** dels postulats avantguardistes.
- *El poema de La rosa als llavis* fou publicat el **1923**. Està constituït per **31** composicions dividides en **20** capítols o seccions, cadascuna de les quals **té** títol introductori, amb un nombre **desigual** de poemes.
- *Óssa Menor* fou publicat el **1925**. Consta de **20** composicions. **Clou** els poemes d'avantguarda.

13. 1a; 2a; 3b; 4c; 5a.

II. L'EIX FORMAL

1. ASPECTES FORMALS MÉS EXTERNS

6. *El títol dels poemes d'El poema de La rosa als llavis, en general, coincideix amb el primer vers o bé amb una part del primer vers. Les úniques excepcions són el primer i el darrer poemes (que no tenen títol) i*

els dos **cal·ligrames** (el primer dels quals té un títol que pretén definir la composició i el segon dels quals no té títol).

2. ASPECTES MÈTRICS

2.1. Tipus de versos

4. a) Per exemple: “*Botons de foc*”, “*Quina grua el meu estel*”, “*Ser mestre d’amor*”...
- b) Per exemple: “*I quan confiats els arbres*” i els dos cal·ligrames.
- c) “*Si n’era un lladre*”
- d) “*Seré a ta cambra, amiga*”

2.2. Rima

1.

Rima segons la pronúncia del català central	Rima sense tenir en compte el timbre de les e i les o
5+5 A ass.	5+5 A ass.
5+5 B ass.	5+5 A ass.
5+5 C ass.	5+5 B ass.
5+5 C ass.	5+5 B ass.
5+5 A ass.	5+5 A ass.
5+5 B ass.	5+5 A ass.
5+5 D ass.	5+5 C ass.
5+5 E ass.	5+5 C ass.

5. – A “*Amo l’aroma*”, *teu* rima en assonant amb *dents*.
– A “*I el seu esguard*”, **plau** rima en assonant amb **esguard** i **posat**.
– A “*Ser mestre d’amor*”, **viure** rima en assonant amb **pagaria**, **tira**, **s’afina**, **guia** i **sabia**.
– A “*L’altra banda de la serra*”, **mai** rima en assonant amb **mà**.

6. “*Amo l’aroma*” A
“*Quin desvetllar-me*” B
“*Més d’aquest somni*” A.

2.3. Ritme

4. a) El primer vers: *Botons de foc al cor*. Binari.
b) i – veu-rà – que a-ra – llen-ço | la s-ty-lo i – no – la – cu-llo
 ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ —
c) Anapèstic. Terciari.
d) *Deixaré la ciutat que em distreu de l’amor*
 li diré com la copa melangiosa és del vi

2.4. Estrofes i composicions

5.

1) “Quina grua el meu estel” Vuit quartetes d’heptasíl·labs de rima consonant encadenada, rima que canvia a cada estrofa.	2) “Jaculatòria” Tot i que el poema és un cal·ligrama, podem distingir-hi clarament una quarteta monorima.
3) “Mentre la roba s’eixamora” Sis decasíl·labs amb rima assonant els parells (els senars són versos blancs), distribuïts en un quartet i dos versos solts. Si consideréssim que els espais horitzontals no són de distribució estròfica, podríem considerar que només hi ha un sextet .	4) “Mocador d’olor” Nou pentasíl·labs distribuïts en dues estrofes de diferent nombre de versos (sis i tres), de dues rimes consonants encadenades com si tinguéssim tres tercetes .
5) “És fadrineta i com un sol” Dues quartetes d’octosíl·labs amb enllaç de rima assonant encadenada parcialment i un apariat amb un vers blanc (que rima en assonant amb els primers dos versos senars i un vers que rima amb tots els versos parells).	6) “Perquè és alta i esvelta” Vuit hexasíl·labs repartits en dues estrofes (una de sis versos i una de dos). Tenint en compte la rima, sembla que hi hagi dues quartetes que tinguin els primers versos blancs.

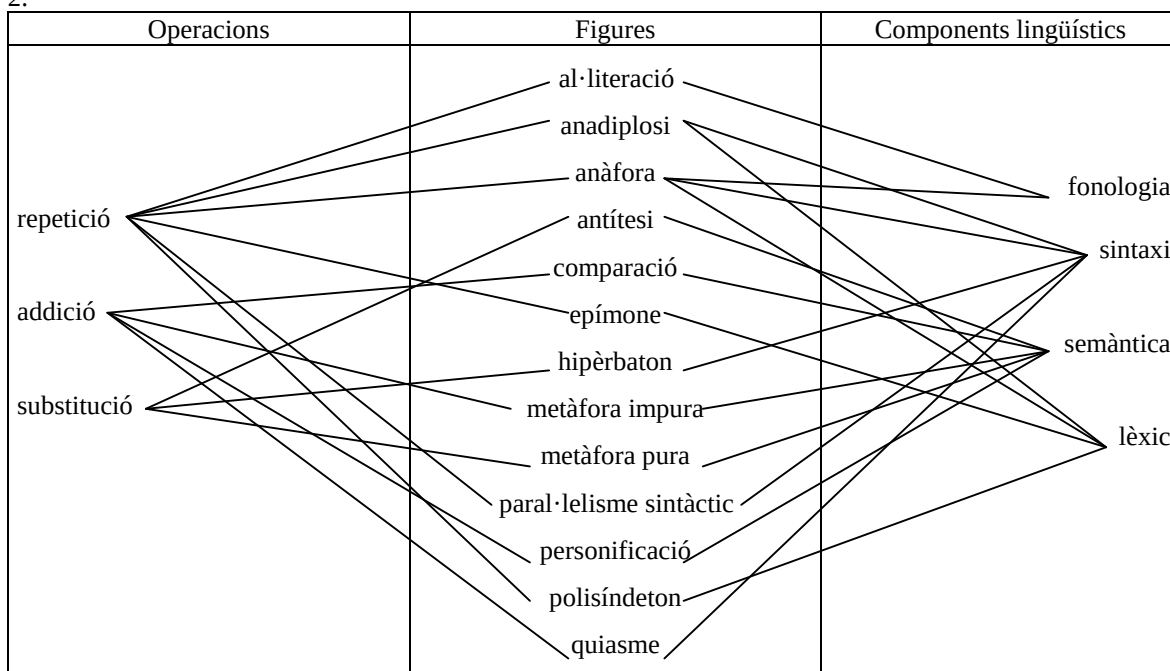
14. b) “Botons de foc”, “Si, per tenir-la”, “Si n’era un lladre”

3. ALTRES ASPECTES FORMALS

3.1. Figures retòriques

1. 1A; 2B; 3A; 4B; 5B; 6A; 7B; 8B; 9A; 10A; 11B; 12A.

2.

4.

Fragments de poemes	Figura retòrica	Sintàctica o semàntica?
cada pi em dóna la mà	Personificació	Semàntica
li diré com la copa melangiosa és del vi	Hipèrbaton	Sintàctica

tota era blanca com un glop de llet	Comparació	Sintàctica
Vianant vora la mar [...] Vianant, puja al meu bot [...] Vianant, no parlis no	Anàfora	Sintàctica
Si duu a les celles mort i dol duu a les pestanyes la metgia	Paral·lelisme sintàctic	Sintàctica
amiga del dolç turmell	Sinestèsia	Sintàctica
pel brot de menta cap d'elles pledeja– pledejarien si em veien sofrir.	Anadiplosi	Sintàctica
i el voltàmetre encès que porto a la butxaca– [...] i el més bonic ocell [...] i temptaré la noia que ara arriba i ja em priva [...] i veurà que ara llenço la stylo i no la cullo	Polisíndeton	Sintàctica

3.2. Aspectes lingüístics

1. Els fragments de poemes de Salvat-Papasseit són l'1 i el 4 (concretament, de “Mester d'amor”, que ja s'havia estudiat a l'apartat I.2., i de “Si jo fos pescador”). (El fragment 2 és el principi del cant sisè de *L'Atlàntida*, de Jacint Verdaguer, i el fragment 3 és del poema “El pastor”, de Guerau de Liost.)

18. 1C; 2B; 3A; 4A; 5B.

III. L'EIX NARRATIU

1. L'ESTRUCTURA

7.

Afirmació	V	F
El poeta, en posar títol a aquest conjunt de poemes, opta per al·ludir a un sol poema que engloba totes les composicions.	X	
És una obra unitària formada per poemes autònoms que, a la vegada, depenen els uns dels altres.	X	
És un poema amb la mateixa temàtica, però sense cap unitat narrativa.		X
L'estimada és una persona molt experimentada.		X
El poeta vol comunicar la joia de l'amor.	X	
És una teoria amorosa que serveix per enamorar la persona estimada.		X
És una història amorosa que serveix al poeta per bastir una teoria eròtica.	X	
El poeta es considera un inexpert en matèria d'amor.		X

2. L'ACCIÓ NARRATIVA

2.2. El bes

14.

Poemes	Tòpics
“I el seu esguard”	El poder de la mirada. La presó d'amor.
“Amo l'aroma”	Concepte de penyora. La fragància (olor de menta).
“Ser mestre d'amor”	L'amant instructor en temes amorosos.

2.3. L'abraçada

6. El secret de l'amor.

2.4. La unió

3. Cupido. La bena als ulls i ulls clucs.

4. “Si la despullava”

9.

Arquitectura	Objectes religiosos	Rituals litúrgics	Imatges bíbliques
Cripta	Llàntia, vas, sagrari	Resar, invocació misteri	Llet i mel (referències a la Terra Promesa), Déu

V. PROPOSTES LÚDIQUES

1.TEXT

S	E	R		M	E	S	T	R	E		D'	A	M	O	R
1	2	3		4	5	6	7	8	9		10	11	12	13	14

S	E	R		M	E	S	T	R	E		D'	A	M	O	R		
15	16	17		18	19	20	21	22	23		24	25	26	27	28		
Q	U	I		N	O		P	A	G	A	R	I	A,				
29	30	31		32	33		34	35	36	37	38	39	40				
A	R	A		Q	U	E		E	N		S	Ó	C		J	O	
41	42	43		44	45	46		47	48		49	50	51		52	53	
L'	A	P	R	E	N	E	N	T	A		E	M		T	I	R	A.
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63		64	65		66	67	68	69

D 70	E 71		D 72	I 73	R 74		L 75	A 76		L 77	L 78	I 79	Ç 80	Ó 81			
T 82	O 83	T 84	A 85		E 86	L 87	L 88	A 89		S' 90	A 91	F 92	I 93	N 94	A- 95		
J 96	A 97		S 98	A 99	P 100		T 101	A 102	N 103	T 104		E 105	L 106		C 107	O 108	R 109
Q 110	U 111	E 112		N 113	O 114		L 115	I 116		C 117	A 118	L 119		G 120	U 121	I 122	A; 123
A 124	M 125	B 126		U 127	N 128		S 129	O 130	L 131		P 132	E 133	T 134	Ó 135			
L 136	A 137		L 138	L 139	I 140	Ç 141	Ó 142		E 143	S 144		S 145	A 146	B 147	I 148	A. 149	

Q	U	I		É	S		M	E	S	T	R	E		D'	A	M	O	R			
150	151	152		153	154		155	156	157	158	159	160		161	162	163	164	165			
D	E	L		G	U	A	N	Y		J	A		P	O	T		V	I	U	R	E.
166	167	168		169	170	171	172	173		174	175		176	177	178		179	180	181	182	183

“DEFINICIONS”

(El nombre entre parèntesis del final dels versos serveix perquè el professor o professora pugui trobar ràpidament, si vol, a quina composició concreta d'*El poema de La rosa als llavis*, ja que corresponen a l'ordre dels poemes.)

J	O	L	I	U
52	13	78	148	121

 -* dolençant (23)

O	M	E	L	I	C
114	4	167	88	73	51

 Floria l'*. (18)

A	R	A
162	22	95

 com una pruna que * caigués. (26)

N	E	U
32	183	127

 com la * rosa als pics quan surt el sol (8)

S	E	S	T	A	N	T
15	112	145	21	91	59	82

 i l'ala clara, *, (2)

A	M	O
124	26	164

 * l'aroma d'aquest brot de menta (6)

L	L	E	N	Ç	O	L
138	131	2	94	141	83	136

 era el * trement trement (28)

V	I	S	C	A
179	31	20	107	175

 * l'amor que m'ha donat l'amiga (22)

A	I	M	I	A
97	152	18	67	43

 marineret qui no vigila –corsari ve i li pren l'* (20)

T	U
62	111

 I si * ets temerosa no et deixarà cridar (1)

P	L	E	D	E	J	A
132	77	46	161	58	174	123

 pel brot de menta cap d'elles *– (6)

A	L
35	87

 volar d'oronella * vent (2)

P	E	R	L	E	J	A
56	9	17	115	153	96	37

 * a l'arena fina (2)

A	M	I	G	A		Q	U	E
146	125	39	169	85		44	30	47

 Seré a ta cambra, *, * ningú no ho sabrà; (13)

S	I		N	O		P	E	R	D	R	E
6	93		103	177		34	105	182	70	3	19

 * * vols * la vida (2)

S	A	G	R	A	R	I		D	E
144	69	120	159	102	165	180		166	16

 fletxa arc sageta * * carn: (24)

E	L		B	L	A	N	C
156	75		126	54	40	113	117

 la xemeneia fa * seu nom * en marxa (30)

I	S	L	A	M
79	157	106	41	155

 l'ombra d'* (26)

T	O	R	B	A
101	81	28	147	118

 com vela nova que * el garbí (6)

S	I		P	E	R
49	122		100	133	42

*, * tenir-la, la feria al cor (11)

E	S	Q	U	I	N	Ç	A
64	154	150	170	116	128	80	149

que el iol * sota el ventre moll. (27)

R	O	D	E	S
74	130	10	5	98

i les * de la fortuna de la seva sina (24)

M	A	N	Y	A	G	A
163	25	48	173	171	36	99

Vine, *, on s'escau la pomera. (12)

E	T
71	7

LA ROSA LA ROSA * SÓC PREGANT (7)

S	A	P		Q	U	E
1	55	176		110	181	143

* * la vida sempre és una festa (19)

T	R	E	M	O	L	A
134	109	60	12	50	139	11

* d'amor (14)

R	U	T	A
38	151	84	76

si ets a la * guarden ton camí (6)

E	N	F	I	L	A
86	61	92	140	168	89

com una vela s'* (2)

D'	O	L	O	R
72	27	119	142	68

Mocador * (4)

A	Q	U	E	S	T
63	29	45	160	90	66

* matí que una flor m'ha posat (5)

M	O	T
65	108	178

però no diguis ni un * (2)

O	D	O	R	A	N	T
53	24	135	8	137	172	158

—quin perfum de magnòlia el seu pit *! (10)

R	O	S	T	R	E
57	33	129	104	14	23

i em faré el * pàl·lid com si fos un minyó (3)

2.
B L A T
E N G L A N T I N A
L I L À
M A G N Ò L I A
M E N T A
O R T I G A
P I
P I N Y Ó
P O M E R A
P R U N E R A

R O S A
R O S E L L A
S A T A L I A
T A R O N G I N A

3.

E	V	I	F	A	R	G	E	L	E	T
S	R	C	A	L'	A	M	O	R	Q	U
A	U	T	O	M	N	I	B	U	S	E
I	E	L	E	L	A	T	A	T	L	M
E	B	E	E	M	A	S	Y	D	I	E
N	L	F	A	N	A	L	I	A	A	V
E	I	S	C	A	O	T	L	L'	R	A
M	A	Q	U	I	N	A	L	U	M	O
E	R	L	A	V	O	L	I	O	G	A
X	I	L'	H	E	P	R	E	S	V	A

Horitzontal: *telègraf, autòmnibus, fanal, màquina.*

Vertical: *xemeneia, rails.*

Diagonal: *voltàmetre, agulla, stylo.*

Fragment de poema: *Visca l'amor que Ella també es delia: / visca l'amor: la volia i l'he pres.*

ANNEX 2. Discografia

Ordenada per ordre alfabètic dels noms artístics (que poden ser els reals) dels cantants o recitadors: dels cognoms o, si no n'hi ha, dels noms de pila o similars sense tenir en compte els articles. Si un cantant ha canviat de nom, mantenim el que empra en el moment d'enregistrar cada disc.

- L'AGRAM: "Pantalons llargs", dins *Te cal xecar*. Terra Nostra, 1980.
- AS DE PICAS: "Juny", dins *As de Picas*. Columna Música, 1999.
- MANUEL AUSENSI: "Platxèria", dins *Canciones catalanas*. Alhambra, 1957.
- MÒNICA BARGALLÓ: "Cançó", dins *Íntim*. Mònica Bargalló, 1997.
- JORDI BARRE: "Escolta", dins *Tant com me quedarà*. Polygone, 1982.
- MARIA DEL MAR BONET: "Epigrama", dins *Ben a prop*. Ariola, 1989.
- SÍLVIA BROSSA, ÓSCAR RABADÁN, MERCÈ RECACHA i LLUÍS SOLER: "Encara el tram", "L'absurd", "El berenar a les roques", "Epigrama", "Platxèria", "Estenies la roba al terrat", "I el seu esguard", "Amo l'aroma", "Si jo fos pescador", "Quina grua el meu estel", "Dóna'm la mà", "Esgarip", "Nocturn per a acordió", "Mester d'amor", "Les formigues", "La meva amiga com un vaixell blanc", "Res no és mesquí", "Si anessis lluny", "Blanca bruna", "És tot fosc i jo al llit", "Rails i més rails", "Arquer d'amor", "Omega", "Tot l'enyor de demà", dins *Pesombra (Poemes d'amor, passió i mort)*. Ediciones Áltera, 1998. [Disc contingut en el llibre del mateix títol.]
- CARME BUSTAMANTE: "Platxèria", "Visca l'amor", dins *Orquestra de cambra de l'Empordà*. Àudio-visuals de Sarrià, 1990.
- CARME BUSTAMANTE: "Platxèria", dins *Cançons d'Eduard Toldrà*. Àudio-visuals de Sarrià, 1992.
- MONTSERRAT CABALLÉ: "Si anessis lluny", "Mocador d'olor", "I el seu esguard", "I el vent deixava", "Seré a ta cambra, amiga", "Visca l'amor", "Platxèria", dins *Eduard Toldrà*. Vergara, 1963.
- MONTSERRAT CABALLÉ: "Platxèria", dins *Montserrat Caballé a la Unesco*. Edigsa, 1982.
- CUIXA: "Prometença", dins *Montgó... o els cavallers de la cuixa rodona*. Dial Discos, 1978.
- NÚRIA ESPERT: "L'ofici que més m'agrada", dins *Poetes catalans contemporanis*. Aguilar, 1966.
- NÚRIA ESPERT: "Nocturn per a acordió", dins *Els poetes expliquen la Catalunya moderna*. Edigsa, 1967.
- ALBERT FERRER: "Mester d'amor", "Ser mestre d'amor", "Inici epitalàmic film", "Divisa", "Venedor d'amor", "Dóna'm la mà", dins *Contrast*. AF Produccions, 1996.
- CELDONI FONOLL: "Nocturn per a acordió", dins *He heretat l'esperança*. Zafiro, 1978.
- CELDONI FONOLL: "Vetlla, revetlla", "Les gorges", dins *Nit de foc*. Àudio-visuals de Sarrià, 1985.
- CELDONI FONOLL: "El somni", dins *Enllà dels temps*. Àudio-visuals de Sarrià, 1989.

- CELDONI FONOLL: "Perquè has vingut", dins *Cançons de l'amor que tinc*. S.B.D., 1997.
- ENRIC HERNÀEZ: "Com sé que es besa" [fragment dins "Cançó de bressol per somiar-te"], dins *L'últim segon d'un gran somni*. Àudio-visuals de Sarrià, 1990.
- ENRIC HERNÀEZ: "Vianant vora la mar", dins *Enric Hernàez i el lotus blau*. Columna Música, 1997.
- DOLORS LAFITTE: "La cortesia", dins *Hello Dolors!* Edigsa, 1975.
- MARIA LAFITTE: "El somni", dins *Estimats poetes (Cants de l'esperit)*. Picap, 1995.
- LLUÍS LLACH: "La casa que vull", dins *I si canto trist...* Movieplay, 1974. [Segona edició: Movieplay, 1991.]
- MARTÍ LLAURADÓ: "Tirania de l'amor", "Si anessis lluny", "Venedor d'amor", "Penyora d'amor", dins *Cançons d'enamorats*. Concèntric, 1965.
- MARTÍ LLAURADÓ: "Nadal", "Mestre d'amor", dins *Nadal*. Concèntric, 1965.
- MARTÍ LLAURADÓ: "Pantalons llargs", dins *Els Setze Jutges-Audiència pública*. Concèntric, 1966.
- LOQUILLO: "Ara no es fa, pro jo encara ho faria", dins *Con elegancia*. Picap, 1998.
- RAMON MANÉN: "Diumenge", "Dóna'm la mà", dins *Primera Mostra de Música Catalana de Banyoles*. Àudio-visuals de Sarrià, 1987.
- MARI-DOLÇ: "Dóna'm la mà", dins *Potser demà*. Nou-Disc, 1980.
- FRANCESC MIR: "Nocturn per a acordió", dins *Llegeix-me*. Ayva Cançó, 1997.
- OVIDI MONTLLOR: "Canto la lluita", "L'ofici que més m'agrada", "Nocturn per a acordió", "Nadal", "Divisa", "L'enamorat li deia", "Dóna'm la mà", "Platxèria", "La meva amiga com un vaixell blanc", "Posta", "Marxa nupcial", "Bitllet de quinze", "Encara el tram", "Si jo fos pescador", "El berenar a les roques", "Poema sense acabar", "Res no és mesquí", "Tot l'enyor de demà", "Proverbi", dins *Salvat-Papasseit per Ovidi Montllor*. Edigsa, 1975. [Segona edició: PDI, 1994.]
- OVIDI MONTLLOR: "Sageta de foc" [fragment], dins *De manars i garrotades*. Edigsa, 1977.
- GUILLERMINA MOTTA: "Mester d'amor", "Visca l'amor", dins *Visca l'amor*. Concèntric, 1968.
- RAMON MUNTANER: "La meva amiga com un vaixell blanc", dins *Cançó de carrer*. Edigsa, 1975.
- RAMON MUNTANER: "Seré a ta cambra, amiga", dins *Cròniques*. Movieplay, 1977.
- RAMON MUNTANER: "I el seu esguard", "Si anessis lluny", "Quin desvetllar-me", dins *Balades i cançons*. Movieplay, 1979.
- RAMON MUNTANER: "Quin desvetllar-me", "Seré a ta cambra, amiga", "Si anessis lluny", dins *Ramon Muntaner*. Movieplay, 1981.
- PACO MUÑOZ: "Prometença", dins *Prometença*. Val Disc, 1984.
- ORQUESTRA DE CAMBRA DE L'EMPORDÀ: "Platxèria", "Visca l'amor", dins *J. Serra / X. Turull / E. Toldrà*. Àudio-visuals de Sarrià, 1990.
- JOSEP PALAU I FABRE i JORDI SANSANEDAS: "Res no és mesquí", "Tot l'enyor de demà", "Nadal", "Nocturn", "Perquè has vingut", "Nocturn per a acordió", "Si anessis

- lluny”, “Omega”, “Pantalons llargs”, “L’ofici que més m’agrada”, dins *Joan Salvat-Papasseit, poemes*. Edigsa, 1964.
- PERE PAPASSEIT: “Poema sense acabar”, dins *Papasseit canta Papasseit*. Floc, 1991.
- JOSEP MARIA PICAS: “Madrigal”, “Mester d’amor”, dins *Obriu les finestres*. EDA, 1979.
- POLIFÒNICA DE PUIG-REIG: “Res no és mesquí”, dins *Sardanes corals*. Àudio-visuals de Sarrià, 1989.
- TERESA REBULL: “Arquer d’amor”, “Visca l’amor”, dins *Teresa Rebull canta les seves cançons*. Als 4 Vents, 1973.
- TERESA REBULL: “Perquè has vingut”, “Mester d’amor”, “Si la despullava”, “Mocador d’olor”, “Epitalàmic”, “Visca l’amor”, “Mentre la roba s’eixamora”, “Arquer d’amor”, “Sota el meu llavi el seu”, “La casa que vull”, dins *Mestier d’amor*. [sic] *Chants catalans*. SPX, 1977. [Edició catalana: *Mester d’amor*. Drums, 1978.]
- TERESA REBULL: “Somni”, dins *També per tu*. Edigsa, 1981.
- TERESA REBULL: “Somni”, “Mester d’amor”, dins *Florilegi*. Phonothèque Méditerranéenne, 1996.
- XAVIER RIBALTA: “Ulls clucs”, “Perquè has vingut”, “Oh, el seu flanc”, “Tot l’enyor de demà”, “Nocturn per a acordió”, “Nadal”, dins *Top* [sic] *l’enyor de demà*. Polydor, 1972.
- XAVIER RIBALTA: “Tot l’enyor de demà”, dins *Onze cançons amb esperança*. RCA, 1974.
- XAVIER RIBALTA: “Nocturn per a acordió”, “Tot l’enyor de demà”, dins *Xavier Ribalta a l’Olympia. 2 de març de 1975*. RCA, 1976.
- XAVIER RIBALTA: “La carn fa carn”, dins *Altes parets de somni*. RCA, 1977.
- XAVIER RIBALTA: “El somni i la rosada”, dins *Resum in Nort America*. [sic] RCA, 1980.
- JOAN MANUEL SERRAT: “Res no és mesquí”, “Cançó de l’amor efímera”, “Quina grua el meu estel”, “Si jo fos pescador”, “Pregària”, “Ulls clucs l’amor”, “Si la despullava”, “Visca l’amor” “Blanca bruna”, “Pantalons llargs”, “Deixaré la ciutat”, dins *Res no és mesquí*. Edigsa, 1977. [També inclou una cançó amb lletra composta per Joan Manuel Serrat: “Cançó per a en Joan Salvat Papasseit”.]
- JOAN MANUEL SERRAT: “Si jo fos pescador”, “Venedor d’amor”, dins *Banda sonora d’un temps d’un país 1962-1975*. BMG-Ariola, 1996.
- JOSEPMIQUEL SERVIÀ: “El somni”, dins *En encesa espera...* Xarxa Cultural, 1987.
- PATON SOLER: “Dóna’m la mà”, “Amo l’aroma”, “Perquè has vingut”, “Quin desvetllar-me”, dins *Amb els amics*. NIT, 1989.
- PATON SOLER: “Dóna’m la mà”, “Amo l’aroma”, “Perquè has vingut”, “Quin desvetllar-me”, dins ... *De carícies i pessics*. Al·leluia records, 1998.
- TOTI SOLER: “Epigrama”, “Proverbi”, dins *Epigrama*. Àudio-visuals de Sarrià, 1985.
- TOTI SOLER: “Epigrama”, “Proverbi”, dins *Cançons de la Mediterrània*. RNE, 1991.
- TOTI SOLER I ESTER FORMOSA: “Poema sense acabar”, dins *M’aclame a tu*. Zanfonia-Pequeñas cosas, 1997.

- RAFAEL SUBIRACHS: “El berenar a les roques”, “Deu-me una santa”, “Llegenda”, “La meva amiga com un vaixell blanc”, “Si jo fos pescador”, dins *Àlbum Subirachs*. Concèntric, 1968.
- RAFAEL SUBIRACHS: “Pètal de galta”, dins *Rafael Subirachs*. Emi Regal, 1970. [Segona edició: Ariola, 1977.]
- RAFAEL SUBIRACHS: “Deu-me una santa”, dins *Dies i hores de la Nova Cançó*. Edigsa, 1978.
- JOSEP TERO: “Amo l’aroma”, dins *Batecs d’ocells*. Picap, 1986.
- JOSEP TERO: “Mester d’amor”, “Arquer d’amor”, “Amada amada”, “Sense el ressò del dring”, “Ara no es fa, pro jo encara ho faria”, “Amo l’aroma”, dins *Lladre d’amor*. Picap, 1995.
- MONTSERRAT TORRUELLA: “L’enamorat li deia”, “Res no és mesquí”, dins *Cançons sobre poemes de Joan Salvat-Papasseit, Miguel Hernández, Josep Carner, San Juan de la Cruz i Octavio Aceves*. Ars Harmònica, 1997.
- ORIOl TRAMVIA: “Venedor d’amor”, dins *Bèstia!* Edigsa, 1976.
- VEUS DE BESALÚ: “Si jo fos”, dins *Veus de Besalú*. Alosa, 1984.
- RAFAEL VIDAL I FOLCH: “Nadal”, dins *Antologia poètica de Nadal*. Edigsa, 1963.
- LA VOSS DEL TRÓPICO: “La carn fa carn”, “És fadrineta”, “Si la despullava”, “Visca l’amor”, “Dóna’m la mà”, dins *La Voss por la G. De Dios*. Ocre, 1977.
- LA VOSS DEL TRÓPICO: “Arquer d’amor”, dins *No són boleros*. K-Indústria Cultural, 1997.